19 ވަނަ ރައްޔިތުންގެ މަޖި ލިސް
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް
ރައްޔިތުންގެ މަޖި ލީހުގެ ކޮމިޓީ ޔައުމިއްޔ
އެންވަޔަރަ ންމަންޓް އެންޑް ކްލައިމެޓް ޗޭންޖު ކޮމިޓީ ގެ 6 ވަނަ ބައްދަލުވުން
23 ފެބްރުވަރީ 2021
ބައްދަލުވުން ބޭއްވުނު ތަން: ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ އައު އިމ ރ ތް (ކޮ މިޓީކުރ ކޮޓަރި)4
ފެށުނު ގަޑި: 11:00

އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް ކްލައިމެޓް ޗޭންޖު ކޮމިޓީގެ 6 ވަނަ ބައްދަލުވުން 23 ފެބްރުވަރީ 2021
}ރިޔާސަތުގައި އިންނެވީ ކޮމިޓީގެ މުޤައްރިރު؛ ހޯރަފުށި ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ސަލީމް{
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް ކްލައިމެޓް ޗޭންޖު މިއަހަރުގެ 6 ބައްދަލުވުން
އަޅުގަނޑު ފެށީ. ބައްދަލުވުމުގެ މިއަދުގެ އެޖެންޑާގައި މި އޮތީ ރާއްޖޭގެ ރަށްރަށުގައި ކުނީގެ މައްސަލަ ނުރައްކާތެރި
ހާލަތަކަށް ގޯސްވެފައިވާތީ އެ މައްސަލަ ޙައްލުކުރުމުގެ ގޮތުން ކަމާ ބެހޭ ފަރާތްތަކުން އަޅުއްވަމުން ގެންދަވާ
ފިޔަވަޅުތަކާއި އަޅުއްވަން ނިންމަވާފައިވާ ފިޔަވަޅުތަކާ ގުޅޭގޮތުން މަޝްވަރާކުރުން. މި އެޖެންޑާގައި މިއަދު އޮތް
އައިޓަމަކީ. މި މައްސަލައަކީ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ވަރަށް ކަންބޮޑުވެވަޑައިގަންނަވާނެ
ކަމެއް. ޚާއްޞަ ގޮތެއްގައި މި ފައިތުވެދިޔަ އަހަރެއްހާ ދުވަހު ރަށު ބަންދާއި ދަތުރުފަތުރު ކުރުމުގައި ހުރި
ހުރަސްތަކެއްގައި އަޅުގަނޑުމެން އުޅެންޖެހުމާ ގުޅިގެން ރާއްޖޭގެ ވަރަށް ގިނަ ރަށްރަށެއްގައި ކުނީގެ މައްސަލަ ވަރަށް
ބޮޑަށް ބޮޑުވެ އަދި އެއާ ގުޅިގެން ތަފާތު އިތުރު މައްސަލަތައް ވެސް މިހާރު ކުރިމަތިވަމުންދާ ކަމަށް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެކިއެކި ފަރާތްތަކުން ރިޕޯޓުކޮށްފައި އެބައޮތް. ކޮމިޓީގެ ހޯދުންތަކުން އެނގޭ ގޮތުގައި
ގާތްގަނޑަކަށް ދޮޅުލައްކަ އާއި ދެލައްކައާ ދެމެދުގެ އަދަދަކަށް ޓަނުގެ ކުނި މިހާރު ރާއްޖޭގެ އެކިއެކި ރަށްރަށުގައި
ޖަމާޢަތްވެފައި ހުރުމަކީ އެކަށީގެންވާ ކަމެއް. އެހެންވީމާ، މިކަން މިހާރު އޮތް ގޮތެއް އަޅުގަނޑުމެން ކޮމިޓީން
ސާފުކުރަން އެބަ ބޭނުންވާތީ އަޅުގަނޑުމެން ދަންނަވާލީ މިނިސްޓްރީ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓަށާއި އެންވަޔަރަންމަންޓް
ޕްރޮޓެކްޝަން އެޖެންސީއަށާއި އަދި މިކަމުގައި ޢަމަލީގޮތުން މަސައްކަތްކުރެއްވުމުގެ މެންޑޭޓު އޮތް ވޭސްޓް
މެނޭޖުމަންޓު ކޯޕަރޭޝަންއަށް. ވަޑައިގެން ތިއްބެވި ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަށް ވަރަށް ބޮޑަށް މަރުޙަބާ ދަންނަވަން. ޚާއްޞަ
ގޮތެއްގައި އިއްޒަތްތެރި މިނިސްޓަރ، މިނިސްޓަރ އޮފް އެ ންވަޔަރަންމަންޓް ވަޑައިގެން ހުންނެވިކަން އަޅުގަނޑު
ފާހަގަކޮށް މިނިސްޓަރަށް ވެސް ވަރަށް ބޮޑަށް މަރުޙަބާ ދަންނަވަން. ކޮމިޓީ ކުރިއަށް ގެންދަން އަޅުގަނޑު
ގަސްދުކުރާގޮތަކީ 3 އޭޖެންސީގެ މަންދޫބުން މިތާ މި ތިއްބެވީ. ކޮންމެ އެޖެންސީއަކަށް އަޅުގަނޑު މިދެންނެވި
މަޢުޟޫޢުގެ ތެރެއިން ތި ބޭފުޅުން ތަޢާރުފުގައި ވިދާޅުވާން ބޭނުންފުޅު އެއްޗެއް ދެ މިނިޓެއް 3 މިނިޓެއްގެ
ފުރުޞަތެއް އަރުވާފައި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް އަޅުގަނޑު ސުވާލު ދެންނެވުމަށް ހުޅުވައިލާނަން. ފުރަތަމަ
އަޅުގަނޑު އެންވަޔަރަންމަންޓް މިނިސްޓަރަށް މިނިސްޓްރީގެ ފަރާތުން މިދެންނެވި މައްސަލައާ ގުޅިގެން ކުރައްވަމުން
ގެންދަވާ އަޅުއްވަމުން ގެންދަވާ ފިޔަވަޅުތަކާ ބެހޭގޮތުން ފުރުޞަތު އަރުވާނަން. މިނިސްޓަރ.
މިނިސްޓަރ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް ޑރ.ޙުސައިން ރަޝީދު ޙަސަން ވާހަކަދެއްކެވުން
1

އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް ކްލައިމެޓް ޗޭންޖު ކޮމިޓީގެ 6 ވަނަ ބައްދަލުވުން 23 ފެބްރުވަރީ 2021
އާދެ! ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ އިނގޭތޯ. މިހާރު ފުރަތަމަ ދެންމެ މިދެންނެވި މައްސަލައިގައި ވިދާޅުވެފައި މި އޮތް
ގޮތުން ރާއްޖޭގައި ނުރައްކާތެރި މިންވަރަކަށް ކުނީގެ މައްސަލަ ކުރިމަތިވެފައިވާ ކަމަށް ވިދާޅުވާތީ. ދެން މީގެ ކުރިން
ނުރައްކާތެރި ހާލަތްތައް ކުރިމަތިވީމަ އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ ރަށްރަށު ކައުންސިލުތަކުން ސިޓީ ފޮނުވާ މި ރަށްރަށުގެ
ޞިއްޙީ ބަލިމަޑުކަމަކަށް ކުރިމަތިވާ މިންވަރަށް ކުނީގެ މައްސަލަ އެބަހުއްޓޭ. އެހެންވީމާ، އެކަހަލަ ހާލަތްތައް
ކުރިމަތިވީމަ އިމަރޖެންސީގައި އެ ރަށްރަށުން ކުނި ނަގާ އެ މައްސަލަ ޙައްލުކޮށްދީފައިވާނީ. އެހެންވީމާ، ފަހަކަށް
އައިސް މިދެންނެވީ އެ ރަށްރަށުގެ މީހުންގެ ދިރިއުޅުމަށް ނުރައްކާވާ މިންވަރަށް އެކަން ބޮޑުވެފައިވާ ކަމަށް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިޔެކިއުމުން މި ދެންނެވީ އަދި އެނޫން ގޮތަކަށް ވެސް ހުށަހަޅުއްވާފައެއްނުވޭ. އެހެނެއް ނޫން،
ރަށްރަށުގައި ކުރީއްސުރެން ޖަމާވެފައި ވަރަށް ގިނަ އަދަދަކަށް ކުނި ހުރިކަމާއި އެ ކުނީގެ މައްސަލަ ޙައްލުވުމަށް
އެދިވަޑައިގަންނަވާ ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެންނާ ވާހަކަ ދައްކަމުން ގެންދޭ. ދެން ދާދިފަހުން މިދެންނެވީ އަޅުގަނޑުމެން
ވާނީ ރާއްޖޭގައި އެންމެ ގިނައިން ކުނި ޖަމާވެފައިވާ ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ ރެކޯޑުތަކުން ދައްކާ 20 ރަށަކުން ކުނި
ނަގާ އެ ޕްރޮސެސްކޮށް ގެންދަންޖެހޭ ތަންތަނަށް ގެންދިއުމުގެ މަސައްކަތް ވެމްކޯއާ ހަވާލުކޮށްފަ. ދެން ވެމްކޯއިން އެ
މަސައްކަތް މިހާރު ފައްޓަވައިގެން ކުރިއަށް އެބަ ގެންދަވާ. ދެން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް
މިދެންނެވީ މި ސަރުކާރު އައިއިރުގައި ވަރަށް ގިނަ އަދަދެއްގެ ކުނި ރަށްރަށުގައި ހަމާވެފައި ހުރި. އޭގެ ޒާތަށް
ބަލާއިރުގައި އެންމެ ބޮޑެތި އާބާދީތައް ހުރި ތަންތަނުގައި އާބާދީގެ ނިސްބަތުން ގާތްގަނޑަކަށް ގިނަ އަދަދަކަށް ކުނި
ހުރީ. އޭގެ މާނައަކީ އާބާދީތައް ބޮޑެތިކޮށް ހުރި ބޮޑެތި އާބާދީތައް ހުރި ރަށްރަށުގައި ނޫނިއްޔާ ގުޅިފައި ކުނި ޖަމާކުރާ
ތަންތަނުގައި ވަރަށް ގިނަ އަދަދަކަށް ކުނި ހުއްޓޭ. އައްޑޫގައި، ފުވައްމުލަކުގައި، ތިނަދޫގައި ދެން ކުޅުދުއްފުށީގައި
މިހެންގޮސް ރާއްޖޭގެ އެންމެ ބޮޑެތި އާބާދީތައް ހުރި ހުރިހާ ތަނެއްގައި އެ އާބާދީގެ ނިސްބަތުން ކުނި ޖަމާވެފައި
ހުރީ. ދެން މީގެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޑިޑަކްޓްކުރެވޭ އަންދާޒާކުރެވޭ އެއް ކަމަކީ ޖަމާވެފައި ހުރި ކުންޏަކީ އޭގެ
ޒާތުގައި ގިނަ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި ޖަމާވެފައި ހުރި ކުންޏޭ. އެހެންވީމާ، އެ ކުނި އެ ތަންތަނުން ނަގައިގެން އެހެން
ތާނކަށް ގެންދިއުމަށް ނޫނީ އެތާނގައި ބަހައްޓައިގެން ޕްރޮސެސްކޮށް ކުނި މެނޭޖުކުރުމަށް ނިސްބަތުން ކުރެވިފައި
ހުރި މަސައްކަތް އޭގެ ޒާތުގައި ވަރަށް ކުޑައޭ އިނގޭތޯ. ދެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވާރުތަކުރި ކުންޏަށް ނޫނީ ލިގަސީ
ރޭސްތައް ބަލާއިރުގައި އޭގެ ޒާތުގައި ގިނައިން ހުރީ މިދެންނެވީ ހަމަ ވަރަށް ދުވަސްވެފައި ހުރި ކުނި އިނގޭތޯ. އެއީ
އޭގެ ތެރޭގައި ހަމަ ފަނާވެދާ ޒާތުގެ ކުނި އޭގައި ހިމެނޭ މިންވަރު ހުރީ ހަލާކުވެ ދުވަސްވެފަ. އޭގެ ބަދަލުގައި
ދަގަނޑުގެ ބާވަތްތަކާއި ފުޅި އާއި ދަޅާ ދެން ހަމަ އެކި ޒާތްޒާތުގެ ޕްލާސްޓިކްގެ އައިޓަމްތަކާއި ދެން
ކޮންމެވެސްވަރަކަށް ލަކުނޑިއާ މި ބާވަތުގެ އެއްޗެހި. އެހެންވީމާ، އެތަކެތީގެ ސަބަބުން މިހާރު ވާރޭ ވެހިގެން
2

އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް ކްލައިމެޓް ޗޭންޖު ކޮމިޓީގެ 6 ވަނަ ބައްދަލުވުން 23 ފެބްރުވަރީ 2021
މިދެންނެވީ އެތާ ހުންނަ ކަންވާރުތަކުގައި، ކޮންޓެއިނަރސްތަކުގައި ފެން އުފެދިގެން މަދިރި އުފެދުން އަސްލުގައި
ދިމާވާ މައްސަލައަކަށް އޮންނާނީ ޞިއްޙީގޮތުން. އެ ނޫނިއްޔާ ޞިއްޙީ ގޮތުން ނުރައްކާވާ ހާލަތަކަށް ނުދޭ. މިދެންނަވާ
ކަހަލަ ކަންތައްތައް ދިމާވެގެން ވިއްސާރަ މޫސުމުގައި އެފަދަ ހާލަތެއް ކުރިމަތިވީމަ ކުރިން ދެންނެވިހެން އެ
ރަށްރަށުން ކުނި ނަގާފައި ހުންނާނެ. އެ ކަންކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން ޚަރަދުކޮށްގެން ކޮށްފައި ހުންނާނެ. އެއީ ހެލްތް
އިމަރޖެންސީއެއް ކަމަށް ޤަބޫލުކުރެވޭ ހާލަތްތަކުގައި އެކަން ކޮށްފައި ހުންނާނެ. އެހެންވީމާ، އެގޮތަށް ކުނި ހުރި
ބައެއް ތަންތަނުގައި މިދެންނެވިހެން މަދިރި އުފެދުމުގެ ސަބަބުން އެ ރަށްރަށުގެ މީހުންނަށް އުނދަގޫވެގެން އެގޮތަށް
ޢަމަލުކޮށްފައިވާނެ އަޅުގަނޑުމެން ވެރިކަމާ ހަވާލުވި ފަހުން ވެސް. ދެން އަޅުގަނޑުމެން ކުނީގެ މައްސަލައަށް ބަލާއިރު
ދެ ގޮތަކަށް ކުނީގެ މައްސަލައާމެދު ވާހަކަ ދެކެވެމުން އެބަދޭ. އެއީ ޒަމާނުއްސުރެން ޖަމާވެފައި ހުރި ކުނި
ނައްތާލުމަށް އަޅުގަނޑުމެން ގެންގުޅެނީ ކޮން ސްޓްރެޓަޖީއެއްތޯ އެއް ކަމަކަށް. ދެވަނަ ކަމަކަށް މިހާރުއްސުރެން
އުފެދެމުންދާ ކުނި މެނޭޖުކުރުމަށް ޓަކައި އަޅުގަނޑުމެން ރާވާފައި އޮތީ ކޮންގޮތެއްތޯ. ދެން މުޤައްރިރު އަޅުގަނޑުމެން
މިތަނަށް އައީ އަސްލުގައި އެކަހަލަ ޕްރެޒެންޓޭޝަނެއް ތައްޔާ ރުކޮށްގެން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފުރުޞަތު
ދެއްވައިފިއްޔާ ޕްރެޒެންޓޭޝަނެއް އަޅުގަނޑުމެން ހުށަހަޅާނަން. ދެން އެކަން އަޅުގަނޑުމެން ދަންނަވާލިން ކުރީގައި
ވެސް. ފުރަތަމަ އަޅުގަނޑު އަހާލަން ބޭނުން އެކަހަލަ ޕްރެޒެންޓޭޝަނެއް ދިނުމުގެ ފުރުޞަތު އެބައޮތްތޯ؟
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! މިނިސްޓަރ ވަރަށް ބޮޑަށް ތައްޔާރުވެވަޑައިގެން ވަޑައިގެންނެވި ކަމަށް އަޅުގަނޑު ވަރަށް އުފަލާއެކު
ފާހަގަކުރަން. ދެން ދިމާވި ގޮތުން ނަމަވެސް އަޅުގަނޑުގެ ސަމާލުކަމަށް އައިއްސައެއް ނެތް ޕްރެޒެންޓޭޝަނެއް
ހައްދަވަން ބޭނުންފުޅުވި ކަމަކަށް. ދެން އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް މިކަން ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތަކަށް އަޅުގަނޑު
ހަމަ ބަދަލުކޮށްލާކަށް މައްސަލައެއް ނެތް. ކިހިނެއްތޯ ޕްރެޒެންޓޭޝަން ވަރަށް ދިގުވާނެތޯ؟ ކިތައް މިނިޓުތޯ؟ 5
ސްލައިޑް އެއީ 6 މިނިޓު ނޫންތޯ. އާދެ! އެހެންވީމާ، 6 މިނިޓުގެ ވަގުތުކޮޅެއް، މި ސެޓްކޮށްލެވޭނެތޯ.
ސެޓްކޮށްލެވެންދެން އީ.ޕީ.އޭއަށް އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު އަރުވާނަން އިނގޭތޯ ވަގުތު ސަލާމަތްކުރުމުގެ ގޮތުން.
މިނިސްޓަރ އޮފް އެންވަޔަރަމަންޓް ޑރ.ޙުސައިން ރަޝީދު ޙަސަން ވާހަކަދެއްކެވުން
އެއް ވާހަކައަކީ އަޅުގަނޑުމެން ކުންޏާމެދު ދެކެނީ ދެ ސްޓްރެޓެޖީއެއް ގެންގުޅެންޖެހޭ ކަމަށް. މައިގަނޑު އެއް
ސްޓްރެޓަޖީ މިހާރު ޖަމާވެފައި ހުރި ކުނި ނަގައިގެން ޕްރޮސެސްކުރުމުގެ ކަންތައް. ދެން ހަމަ އެ ރަށްރަށުގައި މިހާރު
3

އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް ކްލައިމެޓް ޗޭންޖު ކޮމިޓީގެ 6 ވަނަ ބައްދަލުވުން 23 ފެބްރުވަރީ 2021
އުފެދޭ ކުނި އަނެއްކާ ވެސް ކުނިގޮނޑަކަށް ވިޔަނުދީ އެތަން ޑީލްކުރުމަށް ޓަކައި އަޅުގަނޑުމެން ގެންގުޅެނީ ކޮން
ސްޓްރެޓަޖީއެއްތޯ. ދެން މި ދެ ގޮތަށް ބަލާއިރުގައި ވެސް ރާއްޖެއަކު ނެތް ފަނާވާ ޒާތުގެ ކުނި ތައްޔާރުކޮށްފަ. ފަނާވާ
ޒާތުގެ ކުނި އެ ރަށްރަށުގައި އެންމެ އެދެވޭގޮތަށް ޙައްލުކުރާނެ މެޝިނަރީއެއް ނޫނީ ޓެކްނޮލަޖީއެއް
ތަޢާރުފުކުރެވިފައެއް ނެތް އެ ކަށީގެންވާ ގޮތަށް ގިނަ ރަށްރަށުގައި އިނގޭތޯ. ދެން ހަމަ އެގޮތަށް މި ޖަމާވެފައި ހުރި
ކުނި ވަކި ތަނަކަށް ގެންގޮސްގެން ޕްރޮސެސް ކޮށްގެން އެ ނިއުޓްރަލައިޒްކޮށް ނޫނިއްޔާ އެ މީހުންނަށް ބޭނުންތެރި
ގޮތެއްގައި ކުނި މެނޭޖުކުރެވޭނެ ފެސިލިޓީތަކެއް ވެސް އެކަށީގެންވާ މިންވަރަށް ގާއިމުކުރެވިފައެއް ނެތް. އެހެންވީމާ،
މި ޕްރެޒެންޓޭޝަނަށްފަހުގައި މި ފުރުޞަތު ދެއްވައިފިއްޔާ އަޅުގަނޑު އިތުރަށް ދަންނަވާނަން އިނގޭތޯ.
މިނިސްޓްރީ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓުގެ ޑިރެކްޓަރ ޖެނެރަލް އަޙްމަދު މުރުތަޟާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މުޤައްރިރު. އަޅުގަނޑު މި ޕްރެޒެންޓޭޝަނާއިގެން ކުރިއަށް ގެންދާނަން
އިނގޭތޯ ވަރަށް ފާސްޓްކޮށްލެވޭތޯ. މީގައި އަޅުގަނޑު ބަލާފައިވަނީ ރާއްޖޭގައި މިހާރު ޖަމާކޮށްފައި ހުރި ކުނީގެ
މިންވަރާއި އަދި ރާއްޖެއިން ކުނި އުފެއްދަމުންދާ މިންވަރާއި އަދި އެ ކަންތައްތައް ޙައްލުކުރުމަށް ޓަކައި
މިނިސްޓްރީގައި މިހާރު ޕްލޭންކޮށްފައިވާ ގޮތް. އޭގައި މިހާރު ދެން ރާއްޖޭގައި ވަރަށް ގިނަ ދުވަސްވަންދެން ރާއްޖޭގެ
ރަށްރަށުގައި މި ޖަމާވެފައި ހުރި ކުނީގެ އަދަދަށް ބަލާއިރު އަޅުގަނޑު ވާނީ ރާއްޖޭގެ ރަށްރަށުގެ ކައުންސިލުތަކާ
އެއްކޮށް އޭގެ ސަރވޭއެއް ހަދާފައި 2019 ވަނަ އަހަރު. އެއީ 2019 ގައި އަޅުގަނޑުމެން އެ ރަށްތައް ސާފުކުރުމަށް
ޓަކައި އަޅުގަނޑު ހެދި ސަރވޭ ކައުންސިލުތައް މެދުވެރިކޮށް. އެގޮތަށް ބަލާއިރު މުޅި ރާއްޖޭގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް
މި އަންދާޒާކުރެވުނީ އެއްލައްކަ ފަސްދޮޅަސް އެއްހާސް ޓަނުގެ ކުނި މިވަގުތު ޖަމާކުރެވިފައި ހުރި ކަމަށް. ދެން އޭގެ
ތެރޭގައި އައްޑު އާއި މާލެއާ ނުހިމެނޭ މީގެ ތެރޭގައި. އެހެން ހުރިހާ ތަނެއްގެ ކުނި މީގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ. ހަމައެކަނި
މި ދެ ތަނުގެ ނުހިމެނޭ. މި ދެ ތަން ލައިފިއްޔާ އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ މިއަށްވުރެން ވަރަށް ބޮޑުތަނުން
ބޮޑުވެގެންދާނެހެން. އެބައިތައް އަޅުގަނޑު މި ސަރވޭ ނުވެސް ކުރަން. ދެން އޮތީ ރާއްޖޭގެ ކުނި މިހާރު އުފެދޭނީ
ކިހިނެއްތޯ. އެހެން ބަލާއިރު ރާއްޖޭގެ ގާތްގަނޑަކަށް ދުވާލެއްގެ މައްޗަށް 860 ޓަނުގެ ކުނި އެބަ އުފައްދާ. އެއީ
ދުވާލަކު ބޮލަކަށް ގާތްގަނޑަކަށް 1.7 މާލޭގައި ދިރިއުޅޭ ފަރާތްތަކުން. ރަށްރަށުގައި އާންމުގޮތެއްގައި މިއުޅެނީ 800
ގްރާމް. ދެން ބޮޑު ބައެއް މި އުފައްދަނީ ރިސޯޓުތަކުން ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ލަފާކުރެވެނީ، އަންދާޒާކުރަނީ.
އެއީ ދުވާލަކަށް 3.5 ކިލޯގްރާމް ޕަރ ގެސްޓް ނައިޓަކަށް އެބަ އުފައްދާ. ދެން އެހެން ބަލާއިރު ރާއްޖޭގައި ކުނި
އުފައްދާ އެންމެ ބޮޑު ސެކްޓަރަކަށްވާނެ ރާއްޖޭގެ ރިސޯޓުތައް. ގާތްގަނޑަކަށް ރާއްޖޭގައި އެބައުޅޭ މީހުން ދިރިއުޅޭ
4

އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް ކްލައިމެޓް ޗޭންޖު ކޮމިޓީގެ 6 ވަނަ ބައްދަލުވުން 23 ފެބްރުވަރީ 2021
ރަށްތަކާއި އެއް އަދަދަކަށް ގާތްގަނޑަކަށް ހަމަ ރިސޯޓުތައް އެބައުޅޭ. ދެން ކުނި މެނޭޖުކުރުމުގެ ސަރުކާރުގެ މިހާރުގެ
ސިޔާސަތަކީ ކުންޏަކީ އަގުހުރި އެއިން ނަފާ ލިބޭ އެއްޗެއްގެ ގޮތުގައި ސަރުކާރުގެ މެނިފެސްޓޯގައި ވެސް އެބައިން.
އޭގެ އިތުރުން ސަރުކާރުން މިހާރު އެ ސްޓެރެޓަޖިކް އެކްޝަން ޕްލޭނެއް ހައްދަވާފައި ރައިސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ
އެންޑޯސްކުރައްވާފައި އޮތް ޕްލޭނެއް އެބައިން. އޭގައި ވެސް މި ކުންޏަކީ އަގުހުރި އެއިން ނަފާ ލިބޭ އެއްޗެއްގެ
ގޮތުގައި ޕްރޮމޯޓްކުރުމަށް ސިޔާސަތެއް ކަނޑައަޅާފައިވޭ. ދެން އެ ސިޔާސަތުގެ ދަށުން ރަށްރަށުގައި ކުނި މެނޭޖުކޮށް
ދެމެހެއްޓޭނެ ނިޒާމެއް ގާއިމުކުރުމަށް ހިމަނާފައިވޭ. ކުނި އުފައްދާ ތަނެއްގައި ކުނި ބައިބަޔަށް ވަކިކުރުމާއި އެ
ރަށެއްގައި ނޫނީ މިދެންނެވީ އެ ރަށެއްގެ ކުނި ހަމަ ސޯސް އެގްރިގޭޝަން ހަދާ އެ ހުރިހާ ކަމެއް ކޮށް ރިސައިކަލް
ކުރެވޭ ކުނި މިހާރު ވަކި ނިޒާމެއްގެ ތެރެއިން އެކަން ކުރެވޭނެ ގޮތެއް ފެސިލިޓޭޓްކޮށްދިނުމާއި ޕްރައިވެޓް ސެކްޓަރ
މީގެ ތެރޭގައި އެންގޭޖުކުރުން އެއީ ވަރަށް މުހިންމު ކަމެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެން ދެކެނީ. ސަބަބަކީ އެ
ކަންތައްތަކެއް ނުކޮށް ކުނީގެ ކަންތައްތަކެއް ރަނގަޅަކަށް ޙައްލު ނުކުރެވިގެންދާނެ. ދެން އޭގެ އިތުރަށް އީ.ޕީ.އާރާއި
އަދި ޕޮލިޓަރ ޕްރިންސިޕަލްސް ތަޢާރުފުކޮށް ރާއްޖޭގެ މިކަމާ ބެހޭ ގާނޫނީ އޮނިގަނޑެއް ހަރުދަނާކުރުން މީގެ ތެރޭގައި
އެބަ ހިމެނޭ. ދެން މިހާތަނަށް ކުރެވުނު މަސައްކަތައް ބަލާއިރު ސަރަޙައްދީ ކުނި މެނޭޖުކުރާ ފެސިލިޓީގެ އަދަދަކަށް
މިހާރު ސަރުކާރުގެ ޕްލޭނަކީ ރާއްޖޭގައި 3 ސަރަޙައްދެއްގައި ތިން ސަރަޙައްދީ ފެންވަރުގެ ކުނި މެނޭޖުކުރާ
މަރުކަޒުތަކެއް ގާއިމުކުރުން. އެހެން ކުރަމުންދާއިރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ރާއްޖެ މި އޮތީ މައިގަނޑު 3 ސަރަޙައްދަކަށް
ބަހާލައި އޭގެ އިތުރުން އިތުރު ސަބް 3 ޒޯނެއް އެބަ ހިމެނޭ. އެއީ ހއ. އިން ފެށިގެން ށ.އާ ހަމައަށް އެއީ ސަބް
ޒޯނެއްގެ ގޮތަށް. އަޅުގަނޑުމެން އެތާ އެ ސަރަޙައްދުގައި އަޅުގަނޑުމެން މި ހަދަނީ މިނިސްޓްރީން ނުވަތަ
ސަރުކާރުން މި ގާއިމުކުރަނީ ވޭސްޓް ޓްރާންސްފަރ ސްޓޭޝަނެއް. އެތަން މި ގުޅިފައި މިއިންނަނީ ނ، ރ، ބ، ޅ
ގެ ވޭސްޓް މެނޭޖުމަންޓު ފެސިލިޓީއާ. ދެން އެއީ އުތުރުގެ ރީޖަނަލް ފެސިލިޓީ ކަމަށް މިހާރު ކަނޑައަޅާފައިވަނީ. ދެން
އޮތީ ކ އިން ފެށިގެން ލ އާ ހަމައަށް އަޅުގަނޑުމެން ތިލަފުށީ އެއީ ރީޖަނަލް ފެސިލިޓީ ގޮތުގައި ބަލާ ދ.އަތޮޅުގައި
ޓްރާންސްފަރ ސްޓޭޝަނެއް ގާއިމުކުރުން. ދެން އޮތީ ރާއްޖޭގައި އެންމެ ދެކުނު އައްޑޫގައި ރީޖަނަލް ފެސިލިޓީއެއް
ގާއިމުކޮށް ފުވައްމުލަކާއި ހުވަދޫގެ ދެބަޔާއި އެއާ އެޓޭޗްކުރެވިގެން ހުވަދޫގެ ގދ.ގެ ޓާރާންސްފަރ ސްޓޭޝަނެއް
ގާއިމުކުރެވޭ ގޮތަށް މިހާރު. ދެން މި ހުރިހާ ތަނެއްގައި ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ރީޖަނަލް ފެސިލިޓީ ގާއިމުކުރުމަށް
ޓަކައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފައިސާ ލިބި ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް ފައިސާ ލިބި އެ މަޝްރޫޢުތަކެއް މިހާރު ހިނގަމުން
އެބަދޭ. އެހެންވީމާ، އެގޮތުން ބަލާއިރު މިވަގުތަށް ހަމައެކަނި އޮތް ސަރަޙައްދީ ފެސިލިޓީއަކީ ރ.ވަންދޫގައި
އަޅުގަނޑުމެން ގާއިމުކޮށްފައި އޮތް ފެސިލިޓީ. ދެން ސަރަޙައްދީ މަރުކަޒުތައް ގާއިމުކުރަން ޕްލޭންކޮށްފައިވާ އަދަދަކީ
5

އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް ކްލައިމެޓް ޗޭންޖު ކޮމިޓީގެ 6 ވަނަ ބައްދަލުވުން 23 ފެބްރުވަރީ 2021
މިދެންނެވި ގޮތަށް 2023 ގެ ނިޔަލަށް މިވަގުތަށް އެ އޮތީ ދޭތި. އެހެންވީމާ، 2023 ގެ ނިޔަލަށް ނިމެންވާއިރަށް
ރާއްޖޭގެ 3 ސަރަޙައްދީ މަރުކަޒު އޮންނާނެ. އެހެންވީމާ، މި ވޭސްޓް ޓްރާންސްޕޯޓް ނިޒާމެއް އެ ޕްލޭން ކޮށްފައިވާއިރު
މި 2023 ގެ ނިޔަލަށް އަޅުގަނޑުމެން ބަލަނީ މި 3 ފެސިލިޓީގައި ވެސް ހަމަ ކުނި ޓްރާންސްޕޯޓު ކުރެވޭނެ
ނިޒާމުތަކެއް ވެސް ގާއިމުކުރެވިގެންދާނެ. ދެން ކޮންމެވެސް ވަރެއްގެ ނިޒާމެއް މިހާރު ވެސް އުތުރުގެ ފެސިލިޓީގައި
އޮންނާނެ. ދެން އެންމެ އެކަށީގެންވާ ނިޒާމެއް ނެތް އަދި. މިދެންނެވީ ލިބިފައި ހުރި، ލިބުނު ފައިސާތަކަށް ބަލާއިރު
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ގާއިމުކުރެވުނު ސިސްޓަމް މުޅިއެކުން ކޮމްޕްލީޓެކޭ އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ނުއެއް ދެންނެވޭނެ. އަދި
އިތުރު ކަންތައްތައް ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުންވޭ. ދެން އިކުއިޕްމެންޓް ފޯރުކޮށްދީފައި ހުރި ރަށްތަކުގައި މި ވަގުތަ ށް
ފުލް ސެޓް، މިދެންނެވި ފުލް ސެޓަކީ ރަށެއްގެ ކުނި މެނޭޖުކުރާ މަރުކަޒަށް އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ފޯރުކޮށްދޭ އެތަނަށް
ދަޅު ފިއްތާ މެޝިންތަކާއި ނުވަތަ ކޮމްޕެކްޓާއި ގްލާސް ކްރެޝަރ މިހެންގޮސް އޭގެ އެތެރޭގައި އެބަ ހިމެނޭ
ގާތްގަނޑަކަށް 5 އިކުއިޕްމެންޓެއް. އެހެންވީމާ، ފުލް ސެޓެކޭ އަޅުގަނޑު ބަލަނީ އެ 5 އިކުއިޕްމެންޓް ދެމުން އެއްކޮށް
ދެވިއްޖިއްޔާ އެއީ ފުލް ސެޓެކޭ. އެގޮތަށް މިހާތަނަށް 19 ރަށަކަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފުރުޞަތު ދެވިފައި ހުރީ. ދެން
ކޮމްޕެކްޓަރ އެކަނި އަޅުގަނޑުމެން ރާއްޖޭގައި 48 ރަށަކަށް އެބަހުރި ފޯރުކޮށްދެވިފަ. ޕްލާސްޓިކް ޝްރެޑަރ 12
ރަށަކަށް. ގްލާސް ކްރެޝަރ 14 ރަށަކަށް. މިހާތަނަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކޮށްދެވިފައި ހުރި ރަށްތައް. ދެން އޭގެ
އިތުރަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ނުބެލި ހުރިއްޔާ ކުނި މެނޭޖުކުރާ މަރުކަޒުތައް ރާއްޖޭގެ ރަށްތައް މިހާރު ގާއިމުކުރެވިފައި
މި ވަގުތަށް ހު ރީ 70 ރަށުގައި. ދެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިއަހަރު ތެރޭގައި އެބަދޭ 15 ރަށެއްގެ އޮންގޮއިންގ
ޕްރޮޖެކްޓުތަކެއް އެބަހުރި. އޭގެ އިތުރުން އަޅުގަނޑުމެން މި އަންނަ މަހު އެބަ އިޢުލާންކުރަން ނުވަތަ މި އަހަރު
ތެރޭގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް އިޢުލާންކުރެވިގެންދާނެ އިތުރު 32 ނުވަތަ 70 ވަރަކަށް ރަށުގައި ކުނި މެނޭޖުކުރަން.
އަޅުގަނޑުމެން މިދިޔަ ހަފްތާ އާއި މި ހަފްތާގައި އަޅުގަނޑުމެން ރާއްޖޭގެ ރަށު ކައުންސިލުތަކާ ހަވާލުކޮށްފީމު
ގާތްގަނޑަކަށް 15 ރަށެއްގެ ރަށުކައުންސިލުތަކާ ކުނި މެނޭޖުކުރުމުގެ މަރުކަޒު ގާއިމުކުރުމަށް ޓަކައި ކައުންސިލުތަކާ
އަޅުގަނޑުމެން ހަވާލުކޮށްފިން ހަމައެކަނި މިދިޔަ ހަފްތާ އާއި މި ހަފްތާގައި އެކަނި. އަދި މި ހަފްތާގައި ބުރާސްފަތި
ދުވަހު ވެސް އަޅުގަނޑުމެން އިތުރު ރަށްތަކަކާ އެއްކޮށް އެބަ އެމް.އޯ.ޔޫތަކުގައި ސޮއިކުރަން ކުނި މެނޭޖުކުރުމުގެ
މަރުކަޒުތަކެއް ގާއިމުކުރުމަށް ޓަ ކައި. ދެން ކުނި މެނޭޖުކުރާ މަރުކަޒުތަކުގެ މާސްޓަރ ޕްލޭނެއްގެ ގޮތުގައި
އަޅުގަނޑުމެން މި ގެންގުޅެނީ ސަރަޙައްދީ ފެންވަރުގައި ގާއިމުކުރާ ބަޔާއި ރަށު ފެންވަރުގައި މި ގާއިމުކުރާ ބައިގެ
މައިގަނޑު ޕްލޭނެއް. އޭގެ ތެރޭގައި 3 ސަރަޙައްދީ ފެންވަރުގައި ނިޒާމު ގާއިމުކުރާ އިރު ކުރީގައި ވެސް އަޅުގަނޑު
ދެންނެވި ގޮތަށް ނޯތް ރީޖަންގައި ރ.ވަންދޫ. ސެންޓްރަލް ރީޖަންގައި ކ.ތިލަފުށީގައި. ސައުތް ރީޖަންގައި
6

އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް ކްލައިމެޓް ޗޭންޖު ކޮމިޓީގެ 6 ވަނަ ބައްދަލުވުން 23 ފެބްރުވަރީ 2021
ސ.ހިތަދޫގައި. ދެން މި ތަންތަނުގައި އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު މި ދާ ޓެކްނޮލޮޖީއަކީ ހަމަ އެންމެފަހުގެ ޓެކްނޮލޮޖީ.
ވޭސްޓް އެނަރޖީއަށް މި 3 ފެސިލިޓީ ވެސް އަޅުގަނޑުމެން އަމާޒުކޮށްފައި މިހިރީ. އޭގެ ތެރޭގައި އަޅުގަނޑުމެން
ތިލަފުށީގައި 500، ދުވާލަކު 500 ޓަނުގެ ކުނި ޕްރޮސެސްކުރެވޭނެ ވޭސްޓް ކެޕޭސިޓީގެ ވޭސްޓް އެނަރޖީ ޕްލާންޓެއް
ގާއިމުކުރުމަށް ޓަކައި އެކަމަށް ބިޑުކޮށް އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު ބިޑު އިވެ ލުއޭޝަން މަރުޙަލާގައި މިހާރު ވީ ދެން
ބަޔަކު ހޯދުމަށް ޓަކައި. ދެން އެ ބިޑަކީ އެއީ ހަމަ އިންޓަރނޭޝަނަލް ކޮމްޕެޓިޓިވް ބިޑިންގގެ ތެރެއިން ޖީނިއަސް
ވޯލްޑް ބުކަށް ދާ އެއްޗަކަށްވާތީ އަޅުގަނޑުމެން އޭގައި ވޭސްޓް އެނަރޖީ ޕްލާންޓާއި އެތަނާ ގުޅިފައި ހުރި އެހެން
އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރތައް ހިންގައި ބެލެހެއްޓުމަށް އިންޓަރނޭޝަނަލް ކޮންޓްރެކްޓަރަކަށް ދާން އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ދެން އޭ.ޑީ.ބީއާ އެއްކޮށް މަޝްވަރާކުރެވިގެން އެގޮތަށް މި ދަނީ. އެހެންވީމާ، މި ބަލަނީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ތިލަފުށީގެ
ތަން ގާއިމުކުރުމަށް ޓަކައި މި އަންނަ މޭ މަހުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކޮންޓްރެކްޓަރަކާ ސޮއިކުރެވިގެން މަސައްކަތް
ފަށައިގަނެވޭނެ ކަމަށް މި ބަލަނީ. ދެން ހަމަ ތިލަފުށީގައި އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ގާއިމުކުރަން ރިސައިކްލިންގ،
ރިސައިކްލިންގ ޕްލާންޓެއް ނޫން. ދެން އަޅުގަނޑުމެން ރިސައިކަލްކުރެވޭ ބާވަތްތައް ވަކިން އެ އްކޮށްލާފައި ދެން އޭތި
ރިސައިކަލްކުރެވޭނެ މަރުކަޒަކަށް ގެންދިއުމަށް ރާއްޖެއިން ބޭރުން ނުވަތަ ކޮންމެވެސް އެހެން ސަރަޙައްދަކަށް. ދެން
މާލޭގައި ވަރަށް ގަދަ، މި ސަރަޙައްދުގައި ވަރަށް ގަދައަށް، އެންމެ ގަދައަށް ޖަނަރޭޓްކުރާ ކުނީގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ
ސީ.އެން.ޑީ ނުވަތަ ކޮންސްޓްރަކްޝަން އެންޑް ޑިމޮލިޝަން ވެސް. އެ އެއްޗެހި ޕްރޮސެސްކުރުމަށް ޓަކައި އަޅުގަނޑު
ތިލަފުށީގައި އެބަ ގާއިމުކުރަން ދުވާލަކު 75 ޓަނުގެ، ގަޑިއަކު 75 ޓަނުގެ ކެޕޭސިޓީގައި ޕްލާންޓެއް. ދެން އޭގެ
އިތުރަށް ހަމަ އަޅުގަނޑުމެން ސެގްރިގޭޝަނަށް މި ސިސްޓަމް ނިމޭއިރު އޮންނާނެ ސެގްރިގޭޝަނާ އެއްކޮށް
އަޅުގަނޑުމެން މި ދަނީ. ދެން ބޮޓަމް މޭޝް ރިސައިކަލްކުރެވޭނެ. އަޅުގަނޑުމެން މި ބަލަނީ ތިލަފުށީގައި ނުވަތަ
ރާއްޖޭގެ އެހެން ސަރަޙައްދެއްގައި އަޅުގަނޑުމެން ބަހައްޓާ އިންސިނޭޓަރ ނުވަތަ ވޭސްޓް މެނޭޖުމަންޓް ޕްލާންޓުން އެ
އަންނަ ބޮޓަމް މޭޝްއަކީ ލޭންޑް ފިލަށް ދިއުމުގެ ބަދަލުގައި އެ ބޭނުންކުރެވޭ ޔުޓިލައިޒްކުރެވޭނެ އެއްޗަކަށް ހެދުން.
އެހެންވީމާ، އެގޮތުން އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު ސްޓަޑީއެއް ވެސް، ކޮންމެވެސް ވަރެއްގެ ސްޓަޑީއެއް ވެސް ހަދައިފިން.
އެހެންވީމާ، އެ އެއްޗެހި ބޭނުންކުރެވޭނެ އެއްޗެއްގެ ގޮތުގައި މި ބަލަނީ. އެއީ ކޮންސްޓްރަކްޝަން ދާއިރާއިން
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ އެއްޗެހިތައް ބޭނުންކުރެވޭނީ. އެހެންވެއްޖެއްޔާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލޭންޑް ފިލްއަށް ދާނީ
ހަމައެކަނި ފްލައި އޭޝް. އެއީ ކުޑަ މިންވަރެއް ކަމަށް މި ބަލަނީ. އެހެންވީމާ، ކުރިއަށް އޮތް 25 ،15 އަހަރަށް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ތިލަފުށީގައި ހަމަ ވަރަށް ފަސޭހައިން މެނޭޖުކުރެވޭނެ ފްލައި އޭޝް، ހަމައެކަނި ފްލައި އޭޝްއަށް
އަނެކަތިކޮށްލައިފިއްޔާ. ދެން ކުރީގައި ވެސް ދެންނެވި ގޮތަށް 3 ޓްރާންސްފަރ ސްޓޭޝަނަށް އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު
7

އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް ކްލައިމެޓް ޗޭންޖު ކޮމިޓީގެ 6 ވަނަ ބައްދަލުވުން 23 ފެބްރުވަރީ 2021
މި 3 ތަން ހެދުމަށް ޓަކައި އަޅުގަނޑުމެން 3 ސަރަޙައްދަކުން 3 ބިމެއް ލިބިފައި އޮތީ. އެއީ އުތުރުގައި
ހދ.ކުނބުރުދޫ އެއީ ޓްރާންސްފަރ ސްޓޭޝަނެއްގެ ގޮތުގައި މި ބަލަނީ. ދެން ސެންޓްރަލް ރީޖަންގައި
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދ.ހުޅުވެހި އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިހާރު ލިބިފައި އޮތީ. ދެން ސައުތް ރީޖަންގައި އަޅުގަނޑުމެން
ގދ.ވާދޫއިން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އޮތީ ބިން ލިބިފަ. އަޅުގަނޑުމެން މިދިޔަ އަހަރު އެ އިޢުލާން ވެސް ކުރިން.
އެހެންނަމަވެސް، ދިމާވި ބައެއް ކަންތައްތަކާ ހުރެ އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ އިޢުލާން ނަގާފައި މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން
ރެޑީވަމުން މި ދަނީ މިއަހަރު ތެރޭގައި ގދ.ވާދޫގައި ޓްރާންސްފަރ ސްޓޭޝަން ހެދުމަށް ޓަކައި އިޢުލާންކުރުމަށް.
ދެން ހދ.ކުނބުރުދޫގައި ސްޓޭޝަން ހެދުމަށް ޓަކައި ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް ފަންޑިންގއެއް
އޯޕެކް ފަންޑުން ލިބިފައި ހުރީ. ދެން އޭގެ އިތުރަށް އަޅުގަނޑުމެން ސަރުކާރުން އޭގެ ތެރެއަށް ލާންޖެހޭނެ ލާރި.
ލައިގެން ނޫނީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މުޅި ސިސްޓަމް އެއްކޮށެއް ގާއިމުނުކުރެވޭނެ. ދެން ރަށު ފެންވަރުގައި ހުރި
އެއްޗެހިތައް ބަލާއިރު އަޅުގަނޑުމެން ކޮންމެ ރަށަކަށް ވެސް ޕްލޭންކޮށްފައި މި އިންނަނީ އެ ރަށެއްގައި ކުނި ކޮށްޓަކާ
އެއްކޮށް އިކުއިޕްމަންޓުތައް. ދެން އެ ރަށެއްގައި އުފެދޭ އޯގަނިކް ވޭސްޓަކީ އެ ރަށެއްގައި މެނޭޖުކުރާ އެއްޗެއް
ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެން މި ބަލަނީ. އެއީ ކޮންމެވެސް އެއްގޮތަކަށް ބައިލޮޖިކަލް ޓްރީޓްމަންޓެއްގެ ތެރެއިން. އެއްގޮތަކީ
ކާދު ނުވަތަ އިނޮރޮބިކް ޑައިޖެސްޝަންގެ ގޮތުގައި. ދެން އޭގަ އި އެ ރަށްތައް އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު ކެޓެގަރައިޒްކޮށް
ފާހަގަ ވެސް ކުރެވިފައިވާނެ. މިހާރު ކުރެވެމުންދާ މަސައްކަތަކީ އަޅުގަނޑުމެން ރާއްޖޭގެ 3 ސަރަޙައްދެއްގައި، 3
ސަރަޙައްދީ މަޝްރޫޢެއް އެބަ ކުރިއަށް ގެންދަން. އޭގެ ތެރޭގައި މާލެ ސަރަޙައްދުގައި ބޮޑު މަޝްރޫޢު އެއީ އޭ.ޑީ.ބީ
އާއި އޭ.އައި.ބީ އާއި ޖަޕާން ސަރުކާރާ އަދި އައި.އެސް.ޑީ.ބީ ނުވަތަ އިސްލާމިކް ޑިވަލޮޕްމަންޓް ބޭންކު ސަރުކާރާ
ގުޅިގެން ހިންގާ މާލޭގައި ގްރޭޓަރ މާލެއަށް އަމާޒުކޮށް ގްރޭޓަރ މާލެ އާއި ކ، އއ، އދ އަދި ވ.އަތޮޅަށް
އަމާޒުކޮށްގެން އަޅުގަނޑުމެން ކުރިއަށްގެންދާ މަޝްރޫޢެއް. މީގެ ބޮޑުބައި މި ދަނީ ތިލަފުށީގެ މިހާރުގެ ބަދަލުކުރުން.
މާނައަކީ އަޅުގަނޑުމެން މީގެ ތެރޭގައި އެބަ ހިމެނޭ ތިލަފުށީގައި މިހާރު އޮތް ގޮނޑުން އެ އަރަމުންދާ ދުން
ހުއްޓުވާލައި އެތަން ކްލޯޒްކޮށްލުން. އެހެންވީމާ، މާނައަކީ އަޅުގަނޑުމެން މި ބަލަނީ މިއަ ހަރު ނިމެންވާއިރަށް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެތަނުން ބިން. އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު ޕްރޮކިއުމަންޓުގައި ހުރި އިކުއިޕްމަންޓުތައް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބޭނުންވާ ދުވަހަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބިއްޖެއްޔާ އަޅުގަނޑުމެން މިއަހަރު ނިމެންވާއިރަށް
ތިލަފުށިން ދުން އެރުން ހުއްޓުވައި ލެވޭނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު މި ބަލަނީ. ދެން އޭގެފަހުން އެ ކަންތައްތައް ކުރިއަށް
ގެންދާނެ ގޮތެއް ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ޕްލޭންކުރަމުން އެ އިކުއިޕްމަންޓްތަކާ އެއްކޮށް. މިހާރު ބައެއް
އިކުއިޕްމަންޓުތައް މިހާރު ރާއްޖެއަށް އައިއްސަ އެހެރީ. އެ އެއްޗެހިތައް ބޭނުންކުރާ ހިސާބުން ފަށައިގެން، ދެން އޭގެ
8

އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް ކްލައިމެޓް ޗޭންޖު ކޮމިޓީގެ 6 ވަނަ ބައްދަލުވުން 23 ފެބްރުވަރީ 2021
ތެރޭގައި ވެމްކޯގެ ސްޓާފުން އެކަމަށް ބޭނުންވާ ސްޓާފުން ޓްރެއިންކުރުމާ އެ ކަންތައްތައް ވެސް މިހާރު ވެސް
ކުރިއަށް އެބަދޭ. ދެން އައްޑޫ ރީޖަންގައި ވޭސްޓް މެނޭޖުމަންޓް ޕްލާންޓެއް ގާއިމުކުރުމަށް ޓަކައި އަޅުގަނޑު ކޮރެޔާގެ
ކުންފުންޏަކަށް މިހާރު ކޮންޓްރެކްޓް އެވޯޑުކުރެވި އޭގެ ބައެއް އެއްޗެހިތައް މިހާރު ރާއްޖެ ވެސް އައިއްސަ. އެ
މަސައްކަތް ފެށުމުގެ ތައްޔާރީތައް ވަމުން މި ދަނީ. ދެން އޭގެ އިތުރަށް މ، ފ، ދ، ތ އަދި ލ އަށް އަމާޒުކޮށްގެން
ވޯރލްޑް ބޭންކުގެ އެހީއާ އެއްކޮށް އަޅުގަނޑުމެން ކުރިއަށް އެބަ ގެންދަން މަޝްރޫޢެއް. މީގެ ތެރޭގައި އެބަ ހިމެނޭ
ވަންދޫގެ ފެސިލިޓީ މިހާރު އޮތް ހާލަތުން އިތުރު ހާލަތަކަށް ބަދަލުވެ އެތަން އޮޕަރޭޝަނަލްކުރުމަށް ޓަކައި ވެސް މީގެ
ތެރޭގައި ކޯމްޕޯނަންޓެއް އެބަ ހިމެނޭ. އެގޮތަށް ބަލާއިރު ގްރޭޓަރ މާލެ ޕްރޮޖެކްޓުގެ ޓޯޓަލް ވެލިއުއަކީ 191 މިލިއަން
ޑޮލަރު. އައްޑޫ ސިޓީގައި ހަމައެކަނި ވޭސްޓް މެނޭޖުމަންޓް ޕްލާންޓުގެ ކޮންޓްރެކްޓް އެމައުންޓަކީ 15.6 މިލިއަން
ޑޮލަރު. މޯލްޑިވްސް ކްލީން އެންވަޔަރަންމަންޓް ނުވަތަ ވޯލްޑް ބޭންކް ޕްރޮޖެކްޓުގެ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވޯލްޑް ބޭންކުން
ހިލޭ އެހީގެ ގޮތުގައި ލިބިފައި މި އިންނަނީ 17.5 މިލިއަން ޑޮލަރު. ދެން އެއީ ކުރުގޮތަކަށް އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު އެ
ކަންތައް ރާވާފައި އޮތް ގޮތް. މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން ތިލަފުށީގައި ނިމޭއިރު އަޅުގަނޑު މި ބަލަނީ މިކަހަލަ ގޮތަކަށް
އޮންނާނެ ކަމަށް. އެގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެން ޑިޒައިންކޮށްފައި އެހެރީ. އެހެންވީމާ، އެ ޑިޒައިން އެގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެން
ގޮއްސިއްޔާ މިގޮތަށް ތިލަފުށި އޮންނާނީ. ދެން އަނެއް ކަމަކީ ރ.ވަންދޫގައި، ރ.ވަންދޫގައި މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން
އިތުރު ކަންތައްތަކެއް ވެސް އެބަ ކުރޭ އެތަން އަޕްގްރޭޑްކުރުމަށް ޓަކައި ކުރަންޖެހޭ ބައެއް ކަންތައްތައް ކުރަމުން
އެބަ ދަން. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ. ވަރަށް ގިނަ މަޢުލޫމާތުތަކެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ތި ދެއްވީ. ދެން މިއަދު ތި
ބޭފުޅުންގެ ވާހަކަފުޅުތައް ބޮޑަށް ފޯކަސްކޮށްދެއްވުން އަޅުގަނޑު އެދެނީ މިހާރު މި ދިމާވެފައި އޮތް މައްސަލައަށް. އެއީ
ރަށްރަށުގައި މިހާރު ޖަމާވެފައި ހުރި ކުނި އެބަޖެހޭ އަޅުގަނޑުމެން ކޮންމެވެސް ގޮތަކަށް ޙައްލުކުރަން. ދެންމެ
މިނިސްޓަރުގެ ވާހަކަފުޅުގައި ވިދާޅުވި މުހިންމު ބައެއް ކަންތައްތައް ދެން އަޅުގަނޑަށް ވިސްނުނު ގޮތުގައި މިހާރު
ވެސް އިމަރޖެންސީކޮށް ރަށަކުން ކުނި ސާފުކުރަން އެދިއްޖެ ކަމަށް ވަންޏާ އެކަން ކޮށްދެއްވަމުން ގެންދަވާ ކަމަށް.
ދެން އެހެންނަމަވެސް، ނުރައްކާތެރި މިންވަރަކަށް ރާއްޖޭގެ ރަށެއްގައި ކުނީގެ ހާލަތު އޮތްކަމުގެ ރިޕޯޓެއް
ލިބިވަޑައިގެންފައި ނެތޭ. ދެން އަޅުގަނޑުމެންގެ ކޮމިޓީ ގެ ބައެއް މެންބަރުންނަށް އެހެން ބައެއް ދިމަދިމާލުން
ދާއިރާތަކުންނާ އަދި ދާއިރާތަކުން ނޫނަސް އެ ހިއްސާކުރައްވާ މަޢުލޫމާތަށް ބަލާއިރުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެންނަ
9

އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް ކްލައިމެޓް ޗޭންޖު ކޮމިޓީގެ 6 ވަނަ ބައްދަލުވުން 23 ފެބްރުވަރީ 2021
މަންޒަރުގައި ހަމަ ވަރަށް ނުރައްކާތެރިކޮށް އެބަހުރި އިނގޭތޯ. ބައެއް ރަށްރަށުގައި ހަމަ ކޮންމެ ރެޔަކު ކުނިގޮނޑުގައި
ހުޅު ޖަހައިގެން ކޮންޓްރޯލްކުރަމުންދާ މަންޒަރު ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަހުރި ލިބިފައި ވީޑިއޯގައި. އަދި ހަމަ
އެއާއެކީގައި މީސްމީހުންގެ އެހީގައި މަދިރި ބޭސް ޖަހައިގެން މަދިރި ކޮންޓްރޯލްކުރަމުންދާ ރަށްރަށް ވެސް ހަމަ
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަ އިނގޭ. އަނެއްބައި ރަށްރަށުގައި ރައްޔިތުން ހަމަ ކޮންމެ ދުވަހަކު ކައުންސިލަށް ގޮސް
ޝަކުވާކުރަމުން އެބަ ދާ މަންޒަރު ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނޭ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެންނަ ލެވެލްގައި މައްސަލަ
ވަރަށް ނުރައްކާތެރިކޮށް އޮތީ. ދެން ތި ވިދާޅުވީ 20 ރަށެއް މިހާރު ހަވާލުކުރައްވައިފީމޭ ވެމްކޯއަށް އެ ރަށްރަށުން
ކުނި ސާފުކުރުމަށް ޓަކައި. އެހެންވީމާ، ރަނގަޅު ޕޮޒިޓިވް ޑިވަލޮޕްމަންޓެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފެނުނީ.
ދިގު މުއްދަތުގެ ތަޞައްވުރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވަރަށް ސާފުކޮށް ފެނިއްޖެ އިނގޭތޯ. ދާއިމީ ޙައްލެއް މިކަމަށް
އަންނަންޖެހޭނެ. އެކަމަކު މިހާރު މިނިސްޓަރަށް ފުރުޞަތު އެރުވުމުގެ ކުރިން އަޅުގަނޑު ބޭނުން ތަޢާރުފުގައި އެއްޗެއް
ވިދާޅުވުމަށް ދެން ތިއްބެވި މުއައްސަސާތަކަށް ފުރުޞަތެއް އަރުވަން. ވެމްކޯއަށް ގޮސް ދެން އަޅުގަނޑު އީ.ޕީ.އޭއަށް
އަންނާނީ.
ވޭސްޓް މެނޭޖުމަންޓު ކޯޕަރޭޝަންގެ މެނޭޖިންގ ޑިރެކްޓަރ އާދަމް މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މުޤައްރިރު. މިހާރު މި މަޢުޟޫޢުގައި ސީދާ އަޅުގަނޑު އެއްޗެއް ދަންނަވާލަން. މި ވެމްކޯއާ
ހަވާލުކުރެވިފައި މި ވަގުތުގައި މި އޮތް 20 ރަށަކީ އަޅުގަނޑުމެން ސަރުކާރަށް ހުށަހެޅި ޕްރޮޕޯސަލަކަށް ބިނާކޮށްފައި
ދިވެހި ސަރުކާރުން މިނިސްޓްރީ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓާއި އަޅުގަނޑުމެންނާ އެކުގައި އެގްރީމަންޓެއް ވެވިގެން މި
ވަގުތަށް 20 ރަށެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް. އެހެންނަމަވެސް، މިއީ އޮންގޮއިންގ ޕްރެސްއެއް ގޮތަށް. މި މައްސަލައާ
ބެހޭގޮތުން އަޅުގަނޑުމެން ޕްރޮޕޯސަލެއް ހުށަހަޅާފައިވާނީ 2020 ވަނަ އަހަރުން ފެށިގެން. ދެން...)ރެކޯޑިންގގައި
މެންބަރު ވިދާޅުވި އެއްޗެއް ސާފެއް ނުވޭ(މަޝްވަރާތަކަކަށްފަހުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިކަން ހަވާލުކުރީ. ދެން މި
ވަގުތުގައި އަޅުގަނޑުމެން މަސައްކަތް ފެށިފައި މި އޮތީ ހދ.ކުޅުދުއްފުށީގައި، ޏ.ފުވައްމުލަކުގައި. މިއަދު
އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ވަންނާނެ ލ.އަތޮޅު ގަމާއި ފޮނަދޫއާ ދެ ތަނަށް ބޭނުންވާ އިކުއިޕްމަންޓާ އެކުގައި އެތަނަށް.
މޫވިންގ އިކުއިޕްމަންޓް އަޅުގަނޑުމެން އެންމެ ކައިރިން ފަށައިގެން އަޅުގަނޑުމެން ކުރިއަށް މި ގެންދަނީ. މި
ވަގުތުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ނިންމާލެވިފައި މި އޮތީ ކ.ގުރައިދޫ. ދެން އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު މަސައްކަތްކުރަމުން
މި ދަނީ ތުލުސްދޫގައި. އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އަންނަ ހަފްތާއަށް އަޅުގަނޑުމެން އަރާނަން ކ.އަތޮޅު ކާށިދޫއަށް. މީގެ
ތެރެއަށް އަދިވެސް މި ދެންނެވި 20 ރަށަށް އަޅުގަނޑުމެން ޓާގެޓްކޮށްފައި މި އޮތީ 6 މަސްދުވަސް. 7 މަސްދުވަސް
10

އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް ކްލައިމެޓް ޗޭންޖު ކޮމިޓީގެ 6 ވަނަ ބައްދަލުވުން 23 ފެބްރުވަރީ 2021
އަޅުގަނޑުމެން ކޮންޓްރެކްޓަކަށް ދީފައި މި އޮތީ. އެހެންނަމަވެސް، 6 މަސްދުވަސް އަޅުގަނޑުމެން ޓާގެޓްކޮށްފައި މި
އޮތީ މި 20 ރަށް ނިންމާފައި ދެން ހުރި ރަށްރަށަށް މި ފޭސް ބައި ފޭސްއަށް އަޅުގަނޑުމެން ޓާގެޓްކޮށްގެން
އަޅުގަނޑުމެންގެ ޕްރޮޕޯސަލް އޮންނާނީ. އަޅުގަނޑުމެން ހުށަހެޅީ 1 އަހަރު ދުވަސް ތެރޭގައި މުޅި ރާއްޖޭގައި މިހެން
ހުރި އެކިއުމިލޭޓެޑް ވޭސްޓް، ދެން މިނިސްޓަރ އެ ވިދާޅުވާ ލެގެސީ ވެސް ދެން އަޅުގަނޑުމެން އެކިއުމިލޭޓެޑް
ވޭސްޓް ކިޔައިގެން އުޅެނީ. ދެން ތަފާތު ޓަރމެއްގައި ނަމަވެސް އެއްކަމެއްގައި މި އުޅެނީ. އެހެންނަމަވެސް،
އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަކުރެވޭ އެއް ކަމަކީ އަޅުގަނޑުމެންނާ ހަވާލުކުރެވިފައި މި އޮތް 20 ރަށުގައި މިނިސްޓްރީ އޮފް
އެންވަޔަރަންމަންޓުން ހައްދަވާފައި އޮތް ލިސްޓުގައި އެބައޮތް އެއްލައްކަ ފަންސާސް ފަސްހާސް ހަތަރުސަތޭކަ
އެކާވީސް ޓަނު އަޅުގަނޑުމެން މި 6 މަސްދުވަސް ތެރޭގައި. އިއްޒަތްތެރި މުޤައްރިރު ފާހަގަކުރެއްވީ ގާތްގަނޑަކަށް
އެއްލައްކަ ފަސްދޮޅަސްހާހާއި ދެލައްކައާ ދޭތެރޭގެ ޓަނޭ މި އުޅެނީ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަކުރެވުނީ މި
ކުރެވުނު މަސައްކަތްތަކާއި މިހާރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފަށައިގަނެވުނު މަސައްކަތްތަކުގެ ޕްރޮގްރެސްއަށް
ބަލާއިރުގައި މި އަދަދުތައް ވަރަށް ބޮޑަށް ދިމާނުވާނެ ކަމަށް. މިސާލަކަށް، އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ ގުރައިދޫ،
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ނިންމާލެވުނު ގުރައިދޫ. ގުރައިދޫގައި މިނިސްޓްރީ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓާއި އެ ރަށު
ކައުންސިލާއި މިނިސްޓްރީއަށް ފާހަގަކުރެވިފައި މި އޮތީ 400 ޓަނު ކަމަށް. އެހެންނަމަވެސް، ފުރާނައިގެން ހަމައެކަނި
ކުނީގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެން އެ ރަށުން މޫވްކުރަންޖެހިފައި އެބައޮތް ގާތްގަނޑަކަށް 1450 ޓަނު. 400 ޓަނު
ލިސްޓުކުރެވިފައި އިން. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފުރާނައިގެން ކުނި އެކަނި ވެލި ނުލާ ކުނި އެކަނި
މޫވްކުރަންޖެހުނޭ އެވަރު. ދެން ތުލުސްދޫ. ތުލުސްދޫއަށް ބަލާއިރު ތުލުސްދޫއަށް މިނިސްޓްރީ އޮފް
އެންވަޔަރަންމަންޓުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދެއްވާފައި އިން ލިސްޓުގައި އޮތީ 160 ޓަނުކަމަށް މޫވްކުރަންޖެހޭނީ. މިއަދާ
ހަމައަށް މިއަދުގައި އެ އަންނަ 400 ޓަނުގެ އުފުލި އައިމަ ގާތްގަނޑަކަށް 2000 ޓަނު މޫވްކުރެވުނީ އިނގޭތޯ.
އެހެންވީމާ، މި އަދަދުތަކުގައި އެބައުޅޭ ވަރަށް، މި ވާހަކަ އަޅުގަނޑު މި ފާހަގަކޮށްލީ ފަހަރެއްގައި ވެސް
ލިސްޓުތަކުގައި ހުރި މައްސަލަތައް، މީގެ ގްރެވިޓީއާ އަޅުގަނޑުމެން މި އަންޒާކުރާވަރަށްވުރެ މާބޮޑު މަސައްކަތެކޭ
މިއީ. އަޅުގަނޑު ވެސް ވަރަށް ޕެޝަނޭޓްކޮށް މި ދެންނެވިހެން ސަރުކާރަށް ޕްރޮޕޯސަލް ހުށަހެޅީ މިކަން މިގޮތަށް
ނިންމޭނެ ކަމަށް. އެހެންނަމަވެސް، ފަށައިގަތީމަ މި އެނގެނީ މީގައި ހުރި އުނދަގޫތަކާއި އަޅުގަނޑުމެން ކިތަންމެ
ވަރަކަށް މަސައްކަތްކުރާއިރުގައި ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަދި، މީގެ އެންމެ ހިތާމަހުރި ތަމްކޮޅަކީ މިރާއްޖޭގައި އަދި
ވޭސްޓް އޮޑިޓެއް އެއްވެސް އޮތޯރިޓީއަކަށް އެއްވެސް ބަޔަކަށް ކުރެވިފައެއް ނެތް. ވޭސްޓް އޮޑިޓެއް ކުރަން
ބަލާއިރުގައި އެއީ ވަރަށް ބައިވަރު ފައިސާ. ވަރަށް ބައިވަރު މަސައްކަތް. ހަމަ ސްކޫލް ކުދިން ނެރެގެން
11

އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް ކްލައިމެޓް ޗޭންޖު ކޮމިޓީގެ 6 ވަނަ ބައްދަލުވުން 23 ފެބްރުވަރީ 2021
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފޯމެއް ފުރާލާ އުސޫލުން ކުރެވޭ ކަމަކަށްވުރެ ތަންކޮޅެއް އިންޑެޕްތްކޮށް އަޅުގަނޑުމެން ބަލައިގެން
ނޫނިއްޔާ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދެއްކިދާނެ ރިސައިކްލިންގގެ ވާހަކަ ވެސް. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދެއްކިދާނެ ވަރަށް ގިނަ
ވާހަކަތައް. އެހެންނަމަވެސް، މި ދެންނެވި މިކަހަލަ ވަރަށް އިންޑެޕްތް ޑީޓެއިލްޑް އޮޑިޓެއް ހައްދަވައިގެން ނޫނިއްޔާ
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހިއެއްނުވޭ ރަނގަޅު ނަތީޖާ ނެރެވޭ ކަހަލަ ސިސްޓަމަކަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް. ތެދުފުޅެއް،
މިނިސްޓްރީ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓުގައި އެބަހުރި ވަރަށް ގިނަ ރަށްރަށަށް، މިނިސްޓަރު ފާހަގަކުރެއްވި، ދެންމެ
ޕްރެޒެންޓޭޝަނުގައި ފާހަގަކުރެއްވި 5 މެޝިނެއްގެ. އަޅުގަނޑަށް އިނގޭ 7 މެޝިން ދެއްވާފައި ހުރި ރަށްރަށް ވެސް
އެބަހުއްޓޭ. އެ ބޭފުޅުންނަށް މެނޭޖުނުކުރެވިގެން އުޅެނީ ރަށުފެންވަރުގައި މެޝިންތައް ދެއްވާފައި ހުރި ރަށްރަށަށް
ވެސް ރަށްރަށުގެ ކައުންސިލުތަކަށް ވެސް. އެހެންވީމާ، ވަރަށް އުނދަގޫ ބުރަ މަސައްކަތެއް މިއީ. އަޅުގަނޑުމެން
ކުންފުންޏަކީ އިރުއޮއްސޭ ކުންފުންޏެއް ނޫން. 24 ގަޑިއިރު އަޅުގަނޑުމެން މަސައްކަތްކުރަންޖެހޭ. އެކި ދިމަދިމާލުގައި
އެކި ވަގުތުތަކުގައި އަޅުގަނޑުމެން މަސައްކަތްކުރަންޖެހޭ. ކަނޑުމަތީގައި 8 ވެސްލް އަބަދު ވެސް އެބަ ބަހައްޓަންޖެހޭ.
އެއްގަމުގައި ފަސްދޮޅަހަކަށް ވެހިކަލް އެބަ މި ވަގުތުގައި އެބަ އޮޕަރޭޓްކުރަންޖެހޭ. އެހެންވީމާ، ވަރަށް އުނދަގޫ ބުރަ
މަސައްކަތެއް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން މިކަމަށް އެބަޖެހޭ ވަރަށް ރަނގަޅަށް މީގެ އިންޑެޕްތްކޮށް މި މައްސަލައިގެ
ފުންމިނަށް ވަދެވެން. އެހެންނޫނިއްޔާ ދާއިމީ ޙައްލަކާއި ހަމަޔަށް ދިއުން ވަރަށް އުނދަގޫކޮށް އޮންނާނީ. ދެން މިއަދުގެ
މައްސަލައާ ގުޅުންހުރި ވާހަކަ އަޅުގަނޑު ދައްކާލާފައި ނިންމައިލާނަން. ވަރަށްބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި
މުޤައްރިރު.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ވަރަށްބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ އިނގޭތޯ. ވަރަށް ރަނގަޅު މަޢުލޫމާތުކޮޅެއް ތި ދެއްވީ. މައްސަލަ ސީރިއަސްވާވަރު
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އިޙްސާސްކުރެވޭ ރާއްޖެއާ ގުޅޭގޮތުން ބޭރުގައި ދައުރުވާ ބައެއް ފޮޓޯތަކަށް ބަލާލީމަ ވެސް
އިނގޭތޯ. މިހާރު ރާއްޖެއަކީ ރީތިކަމާއި، ސާފުޠާހިރު ކަމާއި ކްލީން އެންވަޔަރަންމެންޓެއް ވިއްކާ ޤައުމެއް. އޭގެ
އަނެއް ފަރާތުގައި ބޮޑުސިންގާ ގޮނޑަކާއި ތަޣައްޔަރުވެފައިވާ މޫދަކާއި ފޮޓޯ ނަގަން. މިހާރު މިއީ މީހުން އުޅޭ
ރަށްރަށަށް ފަތުރުވެރިކަން ދިޔާމަ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދެން ނެތް މިކަންކަން ފޮރުވޭކަށް ވެސް. އެހެންވެ އެއްކޮޅުން
ބީޗުން ހިނގަމުން ގޮސް އަނެއްކޮޅުން ފޮޓޯ ނަގާފައި އެ މީހުންގެ ކޮންމެ މީހަކީ މިހާރު ނޫސްވެރިއެއް. އެ
މަންޒަރުތައް ވެސް ފެނި ކަންބޮޑުވޭ. އެކަމަކު ދެންމެ ތި ވިދާޅުވި ގޮތުން 20 ރަށުގެ ޕްރޮޕޯސަލްގައި މި އޮތީ 8
މަސް ދުވަހުގެ ތެރޭގައި އެ ކަންކަން ނިންމާލައްވާ ގޮތަކަށް ދެއްތޯ. 7 މަސް ދުވަސް ތެރޭގައި. ކުރިމަތީގައި އޮތީ
12

އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް ކްލައިމެޓް ޗޭންޖު ކޮމިޓީގެ 6 ވަނަ ބައްދަލުވުން 23 ފެބްރުވަރީ 2021
ރަމަޟާން މަސް. އަޅުގަނޑުގެ ހިތަށް ދެންމެ އައި ޕޮ އިންޓެއް ކުރިމަތީގައި އޮތީ ރަމަޟާން މަސް. އަހަރެއްހާ
ދުވަސް، ގާތްގަނޑަކަށް ދޮޅު، ދެން ތި ވިދާޅުވީ ލެގަސީ ވޭސްޓް ވިޔަސް، އެކިއުމިލޭޓެޑް ވޭސްޓް ވިޔަސް، ދެން
އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ އެހާ މުހިންމު ނޫން ކަންނޭނގެ ރައްޔިތުންނަށް އޭގެ ލޭންގުއޭޖެއް. އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުންވަނީ
މިހާރު ރަށްތައް ސާފުވާން. އެހެންވެގެން އެހާވަރަށް މި ބައްދަލުވުން މިގޮތަށް ބާއްވަން ބޭނުންވީ. އީ.ޕީ.އޭއިން
އެބައޮތްތޯ މައްސަލައިގެ މި އިޝޫއާ ގުޅޭގޮތުން މިކަމުގެ އޮތް ސީރިއަސް ކަމާ ބެހޭ ގޮތުން ކުޑަނަމަވެސް އެއްޗެއް
ވިދާޅުވަން. އޭގެ ފަހުގައި މެންބަރުންނަށް އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު އަރުވާނަން.
އެންވަޔަރަންމެންޓް ޕްރޮޓެކްޝަން އެޖެންސީގެ ޑިރެކްޓަރ ޖެނެރަލް އިބްރާހީމް ނަޢީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މުޤައްރިރު. ކުނި މެނޭޖުކުރުމާއި މި މައްސަލައާ ބެހޭ ގޮތުން އީ.ޕީ.އޭއިން މިހާރު
ބުނެލަން އޮތް ވާހަކައަކީ ލެގަސީ ވޭސްޓުގެ ނަމުގައި ނޫނީ ކުރިން ޖަމާވެފައި ހުރި ކުނީގެ ގޮތުގައި ބެލެވޭ ކުނިތައް
ރަށްރަށުން އެއްފަހަރުން ނަގާ ހުސް ކުރެވިދާނޭ. އެހެންނަމަވެސް، މި ހުސްކުރުމަށްފަހު ދެން އޮތީ ކޮންގޮތެއްތޯއޭ
އަނެއްކާ ވެސް ހަމަ އަހަރެއް 2 އަހަރު ތެރޭގައި މި ހުރިހާ ކުންޏެއް މިއަށްވުރެ ގިނައިން ޖަމާވެގެން ހަމަ އައުމުގެ
ފުރުޞަތު އެބައޮތޭ. މީގެ ކުރިން ވެސް ރަށްރަށުގައި ޖަމާވެފައި ހުރި ގޮނޑުތައް ނަގާ ސާފުކޮށްފައި އެބަހުރި.
އެހެންވީމާ، އެ ތަންތަން އަނެއްކާ ވެސް ސާފުކުރަންޖެހިގެން މި އުޅެނީ. އެހެންވީމާ، މިއީ އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު މި
އުފެދިގެން އުޅޭ މައްސަލައިގެ ބަލާލަންޖެހޭ ޕޮއިންޓެއް. ދެން އަނެއްކަމަކަށް މި އޮންނަނީ ކުނި މެނޭޖުކުރުމުގެ
ގަވާއިދު އަޅުގަނޑުމެން ތަންފީޛުކުރަން ބަލާއިރުގައި ވަރަށްބޮޑަށް އެބަ ދަތިތަކާ ކުރިމަތިވޭ. ރަށްރަށުގައި އެކަށީގެންވާ
ވަސީލަތްތަކެއް ނެތް ކުނި މެނޭޖުކުރެވޭނެ ގޮތްތަކެއް. ބައެއް ރަށްރަށަށް އެކިއުޕްމެންޓް މިނިސްޓްރީން ދެއްވާފައި
އެބަހުރި. އެހެންނަމަވެސް، ހުރިހާ އިކިއުޕްމެންޓެއް ދެވިފައި ހުންނައިރު ވެސް ރަށްރަށުގެ ކުނިކޮށި ހުންނަ ތަނުން
އެއަށް ކަރަންޓް ގުޅާލީމަ އެ އެއްޗެހި މަސައްކަތެއް ނުކުރޭ ނޫނީ ރަށުގެ ކަރަންޓް ނެޓްވޯރކްގައި އެހާ ބާރެއް ނުހުރޭ
އެ އެއްޗެހިތައް އޮޕަރޭޓް ކުރެވެން. ދެން މިކަހަލަ ބައިވަރު ކަންތައްތައް ހުރިކަން އެބަ ފާހަގަކުރެވޭ. ދެން އަނެއް
ކަމަކަށް އެބަ ފާހަގަކުރެވޭ ކުނިގޮނޑުގައި ރޯކޮށްލުމުގެ ކަންތަކާއި މިކަހަލަ ކަންތަކާ ގުޅިގެން ހަމަ މި މައްސަލަ
ސާފުކޮށްލަން ބަލައިލާއިރު ރޯކުރި ބަޔަކު ދުވަހަކު ވެސް ނުއެއް އިނގޭ. ކައުންސިލުން ވިދާޅުވަނީ ކައުންސިލުން ރޯ
ނުކުރާނޭ ކުނިގޮނޑަކު. ދެން އެހެންވީމާ، ވަރަށްބޮޑަށް ދަތިތަކެއް ކުރިމަތިވޭ އެބަ ދެން ރަށްރަށުގެ ކުނި
މެނޭޖުކުރުމަށް. އަނެއްކާ ހަމަ ރަށުގެ ކުނިގޮނޑުގެ މި ހާލަތުގައި އޮއްވާ ބައެއް ރިސޯޓުތަކުން އެބަ ރަށްރަށަށް ކުނި
13

އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް ކްލައިމެޓް ޗޭންޖު ކޮމިޓީގެ 6 ވަނަ ބައްދަލުވުން 23 ފެބްރުވަރީ 2021
ގެންނަމުން އެބަދޭ. މިކަންކަން ވެސް މި ކުރެވެނީ ކައުންސިލާއި ކައުންސިލުތަކާ ވެސް ގުޅިގެން. އެވެސް ހަމަ
އަޅުގަނޑުމެން މި ފުރުޞަތުގައި މި ކަންކަމަށް ސަމާލުކަންދީގެން މި ކަންކަން ކޮޅެއްގައި ޖައްސަންޖެހޭ ކަންކަން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން އެދިވަޑައިގަންނަވާ ތަރުތީބުން އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު އަރުވާނަން. މަޑަވެލި ދާއިރާގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙުސައިން ފިރުޝާން.
މަޑަވެލި ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙުސައިން ފިރުޝާން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ މުޤައްރިރު ވަރަށްބޮޑަށް. މަރުޙަބާ ދަންނަވަން ހަމަ އެންމެހައި ބޭފުޅުންނަށް ވެސް ވަޑައިގެން
ދެއްވީތީ. އަޅުގަނޑުގެ ވަރަށް ބައިވަރު ސުވާލު އެބަހުރި. އަދި ވަރަށް ބައިވަރު ޝަކުވާ ވެސް އެބަހުރި. އަޅުގަނޑު
ވަޒީރުގެ ކުރިން އައްސަވާލަން ބޭނުންވަނީ ފުރަތަމަ ސަރަޙައްދީ ސެންޓަރުތައް، ވިދާޅުވެއްޖެ ޕްރެޒެންޓޭޝަންގެ ވެސް
ފާހަގަކޮށްފި، ރ.ވަންދޫ އޮޕަރޭޝަނަލަށް ގެނައުމަށް މަސައްކަތްކުރާ ވާހަކަ އަދި ޓްރާންސްފަރ ސެންޓަރުތައް. މި
ވާހަކައަކީ ވޭތުވެގެން މިދިޔަ 2 އަހަރު، ހަމަ ޔަޤީނުން ވެސް މިތަނަށް އައުމުގެ ކުރިން މި ސެންޓަރތަކުގެ ވާހަކަ
އާއި މި ހުރިހާ ވާހަކައެއް އަޑުއިވެން ފަށައިފި. މީގެ ކުރިން އަޅުގަނޑަކީ ކައުންސިލަރެއް. ކައުންސިލުގައި ހުރިއިރުން
ފެށިގެން މި ވާހަކަ އަޑުއިވެން ފަށައިފި. އަދިވެސް އެއްވެސް ތަނެއް އޮޕަރޭޝަނަކަށް ނާދޭ. އޮޕަރޭޝަނަށް ނާންނަ
ސަބަބަކީ ކޮބައިތޯ. ކީއްވެގެންތޯ ލަސްވަނީ. ޕޮލިސީ އޮތީ ކަނޑައެޅިފަ. ޕޮލިސީ އޮތީ ކަނޑައެޅިފަ. ތަންފީޛު ނުވެ
ލަސްވެފައި މި އޮތީ ކީއްވެގެންތޯ. އެއީ އަޅުގަނޑުގެ އެއް ސުވާލު. ދެވަނަ ސުވާލަކީ 2019 ވަނަ އަހަރުގެ ސާރވޭ
ކުރެވުނު ވާހަކަ ދެންނެވީ 1 ލައްކަ 61 ހާސް ޓަނުގެ ކުނި ހުރި ވާހަކަ. ދެން އެކަމަކު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވެމްކޯގެ
ނަންބަރުތަކުން ސާފުވެއްޖެ އޭގެ ޑަބަލް އަދި ޓްރިޕަލް އިތުރުވާނެ ކަމަށް. އަޅުގަނޑުގެ ސުވާލަކީ އެއްވެސް ރަށެއްގައި
ރާއްޖޭގެ ރަށްރަށުގައި ވޭސްޓް އޮޑިޓު ހެދިފައި އެބަހުރިތޯ، ވޭސްޓް މެނޭޖްމެންޓް ޕްލޭން ހެދިފައި އެބަހުރިތޯ އަދި
އެއާއި ގުޅިގެން ހަދަންޖެހޭ އިތުރު ގަވާއިދުތައް ރަށްރަށުގެ ކައުންސިލުގައި ހެދިފައި އެބަހުރިތޯ. ދެން ފާހަގަކޮށްލާނަން
ޕްރެޒެންޓޭޝަންގައި ފާހަގަކޮށްފި 19 ރަށެއްގައި ފުލް ސެޓް މިނިސްޓްރީން ދެވިފައިވާ ވާހަކަ. ބާކީ ހުރި ހުރިހާ
ރަށްރަށެއްގައި ވޭސްޓް މެނޭޖުމަންޓް ސެންޓަރުތައް އަޅުގަނޑު މި ދަންނަވާ ފުލް ސެޓް، ސެންޓަރު ގާއިމްކުރެވުނަސް
އަދި އެ މެނޭޖުކުރުމަށް ބޭނުންވާ ފުލް ސެޓް ގާއިމްނުކުރެވި ލަސްވަނީ ކީއްވެތޯ. ދެން އަޅުގަނޑުގެ އަނެއް ސުވާލަކީ
މުޤައްރިރު ވެސް ފާހަގަކޮށްފި ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ރަށެއް ގޮތަށް މިހާރު ޓޫރިޒަމް މި އޮތީ ގޮއްސަ. ރަށްރަށުގެ
14

އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް ކްލައިމެޓް ޗޭންޖު ކޮމިޓީގެ 6 ވަނަ ބައްދަލުވުން 23 ފެބްރުވަރީ 2021
ގޮނޑުދޮށްތަކުގައި ކުނި ޖަމާވެފައި އެބަހުރި. އަޅުގަނޑަށް ދަންނަވަން ވަރަށް ސާފުކޮށް ކެރޭ ކުނި ނެތް ގޮނޑު ނުވާ
އެންމެ ރަށެއް ވެސް ނެތް. ރަނގަޅަށް މެނޭޖުކުރާ އެންމެ ރަށެއް ވެސް ނެތް. މިނިސްޓަރ ފާހަގަކޮށްފި ހެލްތު
އިމަރޖެންސީގެ ހާލަތްތަކުގައި ކުނި ނެގުމުގެ މަސައްކަތްކުރާ ވާހަކަ. ހަމަ އެ ވާހަކައިގައި އަޅުގަނޑު
ފާހަގަކޮށްލާނަން ދެންމެ އީ.ޕީ.އޭއިން މި ފާހަގަކުރި ނުކުތާ. ސަސްޓެއިނަބަލް، ނުވަތަ ދެމެހެއްޓެނިވި ގޮތެއްގައި ކުނި
މެނޭޖުކުރެވޭނެ ގޮތެއް 2 އަހަރެއްހާ ދުވަސް ކޮށްލާފައި އަނެއްކާ ކުނި ނަގަން ވެސެލް ފޮނުވައިގެން ކުނި ނަގާނީތޯ
ނުވަތަ ދެމެހެއްޓެނިވި ގޮތެއްގައި ކުނި މެނޭޖުކުރެވޭނެ ގޮތެއް ރާއްޖޭގައި ގާއިމުކުރާނީތޯ އެއީ އަޅުގަނޑުމެން
ނިންމަންޖެހޭ ކަމެއް މި މަރުޙަލާގައި. މިއަށްވުރެން މާކުރިން ނިމިފައި އޮންނަންޖެހޭ ކަމެއް. އެހެންނަމަވެސް، މިއަދާ
ހަމައަށް އައިއިރު އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަކުރެވުނީ އެކަމުގެ ޕްލޭނެއް ނެތްކަން. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު
ފާހަގަކޮށްލާނަން ރާއްޖޭގައި ކާމިޔާބުކަމާއިއެކު އެކަހަލަ ޕްރޮޖެކްޓް ހިންގާފައި އެބަހުރި. ބައެއް ބޭފުޅުން ހަނދާން
ހުންނާނެ ކަންނޭނގެ ގދ.ފަރެސްމާތޮޑާގައި ޔޫ.އެން.ޑީ.ޕީގެ ޕްރޮޖެކްޓެއް 2 އަހަރުވަންދެން އެރަށުގެ އޭރު އޮތް
ކައުންސިލުން ހިންގި ހަމަ އެއްވެސް ކުންޏެއް ބާކީ ނުކޮށް ކުނިން ކާދު އުފައްދައިގެން ވަރަށް ރަނގަޅަށް މެނޭޖުކުރި
އިނގޭތޯ. އެކަމަކު އެވެސް ހުއްޓުމަކަށް ދިމާވީ އެ ސެންޓަރަށް ބޭނުންވާ ސާމާނު ނުލިބުމާއި އަދި ދެންމެ
ފާހަގަކުރެވުނު ގޮތަށް ގްރިޑުން ލިބެންޖެހޭ ޕަވަރ ނުލިބުމާއި މިކަހަލަ ކަންތައްތައް ދިމާވީ. މިހާރު އަނެއްކާ އެ އޮތީ
އެއްކޮށް ހުއްޓިފަ. އަޅުގަނޑު ދަންނަވަން މިއުޅޭ ވާހަކައަކީ ރަނގަޅު ޕްލޭނެއްގެ ދަށުން ވޭސްޓް އޮޑިޓް ހަދައިގެން
ވޭސްޓް މެނޭޖްމެންޓް ޕްލޭނެއް ރަށެއްގައި ހަދައިގެން އެ ތަންފީޛުކުރަން ބޭނުންވާ ގަވާއިދުތަކާއި އެއްޗެހި ހެދުނީމަ
ޙަޤީޤަތުގައި ނިޒާމު ރަނގަޅަށް އެބަ ހިނގައޭ. ފަރެސްމާތޮޑާގައި އެކަން ކޮށްފިއޭ. 2 އަހަރުވަންދެން ކުރި. ހަމަ
ޔަޤީނުން އަޅުގަނޑު ދިޔައިން ބަލަން ވެސް. 2 އަހަރުވަންދެން ކުރި. އޭގެ މޮޑެލް ޕްރޮޕޯސަލްތައް ވެސް އެބަހުރި
ރާއްޖޭގެ އެކި ޖަމްޢިއްޔާތަކުން ހިންގާފަ. އަދި އެއަށް ފަންޑު ވެސް ހޯދާފަ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ސަރުކާރުގައި ތިބެގެން މިކަން ނުކުރެވޭންވީ ސަބަބަކީ ކޮބައިތޯ އަޅުގަނޑު ސާފުކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ. ވަރަށްބޮޑަށް
ޝުކުރިއްޔާ އަދި އަޅުގަނޑު ގުޅޭ ސުވާލެއް އޮވެއްޖިއްޔާ މުޤައްރިރަށް އިޝާރާތްކޮށްލާނަން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވަރަށްބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
މިނިސްޓަރ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް، ޑރ.ޙުސައިން ރަޝީދު ޙަސަން ވާހަކަދެއްކެވުން:
15

އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް ކްލައިމެޓް ޗޭންޖު ކޮމިޓީގެ 6 ވަނަ ބައްދަލުވުން 23 ފެބްރުވަރީ 2021
އާދެ! ފުރަތަމަ ކަމަކަށް މިދެންނެވި ސުވާލުތައް އަންނަ ގޮތުން ވަރަށްބޮޑަށް އަމާޒު އެބަވޭ މި ހުރިހާ ކަމެއްގެ
އަސްލު މަސްއޫލިއްޔަތު އުފުލަންޖެހޭ ފަރާތަކީ މިނިސްޓްރީ ކަމަށް އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، އެވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް
އަސްލު މިއަދު އިނގެންޖެހޭ ކަމެއް. މިނިސްޓްރީގެ ދައުރަކީ ކޮބައިކަމާއި، މިނިސްޓްރީގެ މަސްއޫލިއްޔަތަކީ
ކޮބައިކަމާއި އިނގެންޖެހޭ. މިކަމުގައި ހަމަ ދަންނަވަން އޮތީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކުނި މެނޭޖުކުރުމުގެ ކަންތައް
ރެގިއުލޭޓްކުރުމުގެ ޒިންމާއެއް އޮވޭ އީ.ޕީ.އޭއަށް އިނގޭތޯ. އީ.ޕީ.އޭއަށް އޮވޭ. މިހާރު ކުންޏަކީ ގާނޫނަށް މި ގެނައި
ބަދަލުގެ ސަބަބުން ޔޫޓިލިޓީ ރެގިއުލޭޓްރީ އޮތޯރިޓީން ޔުޓިލިޓީއެއްގެ ގޮތަށް ރެގިއުލޭޓް ކުރަންޖެހޭ ކަމަކަށް ވެސް
މިއޮތީވެފަ. މިނިސްޓްރީގެ އޯވަރރޯލް މެންޑޭޓެއް އެބައޮތް 2 ކަމެއްގައި އޭގައި. އެއީ ރެގިއުލޭޓްކޮށް މި ސެކްޓަރ
ދެމެހެއްޓޭކަން ކަށަވަރުކުރުމާއި ރައްޔިތުންގެ ކައުންސިލުތަކުން ކުނި މެނޭޖުކުރާއިރުގައި އެ މީހުންނަށް ބޭނުންވާ
ފެސިލިޓީ ހޯދައިދެވޭތޯ މަސައްކަތްކުރުން. ހޯދައިދިނުން އިނގޭތޯ. ދެން އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ހަމަ އަޅުގަނޑުމެންގެ
ލާމަރުކަޒީ އުސޫލުން ގާނޫނުގައި އޮންނަ ގޮތުން ހަމަ ހުރިހާ އެހެން ޔޫޓިލިޓީތައް ވެސް ޚިދުމަތް ދިނުމުގައި އެބައޮތް
ހަމަ ރަށު ކައުންސިލުގެ ދައުރު އެބައޮތް. ހަމަ ކުނީގެ ކަންތައްތަކުގެ ވެސް އަލްޓިމޭޓްލީ ރަށުގެ ކުނި ނެގުމުގެ
ކަންތައް މެނޭޖުކުރުމުގެ ޒިންމާ އޮތީ ރަށު ކައުންސިލުގެ އިނގޭތޯ. މިހާރު އީ.ޕީ.އޭއިން ކަނޑައަޅާފައި އޮތް
އުސޫލުތަކާއި އަދި ގަވާއިދާ އެއްގޮތަށް އެރަށެއްގެ ކުނި މެނޭޖުމަންޓް ޕްލޭނެއް އެކުލަވާލައި އީ.ޕީ.އޭއިން
ހުށަހަޅައިގެން ފާސްކުރުމަކީ ރަށު ކައުންސިލުގެ ޒިންމާއެއް އިނގޭތޯ. އެ ރަށު ކައުންސިލުގެ ޒިންމާއެއް އެއީ.
އެގޮތަށް ބަލަންޏާ ދެންމެ ކުރެއްވި ސުވާލުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރަށްތަކުގެ ތެރެއިން 55 ރަށަކުން އެޕްރޫވްކޮށްފައި އޮތް
ވޭސްޓް މެނޭޖްމެންޓް ޕްލޭނެއް އެބައޮތް. ހުށަނާޅާ 66 ރަށް އެބައޮތް. އެހެންވީމާ، ޕްލޭން ދެން ސަބްމިޓް ކޮށްފައި
އަދި މި ދެންނެވި މިހާރު އެ ހިނގަމުންދާ 117 އެބައޮތް އިނގޭތޯ. އެއީ އެކިއެކި މަރުޙަލާގައި އެ އިޞްލާޙުކޮށް
ރަނގަޅަށް އަލުން ހުށަހެޅުމަށް ދެންނެވި ދެންނެވިފައިވާ ތަންތަން. ދެން ކުނި މެނޭޖުމަންޓްގެ އަސްލު މައްސަލައަށް
ބަލާއިރުގައި ރަށްރަށުގައި އެކަން ނުކުރެވެނީ ކީއްވެގެންތޯ އަސްލު މި ސުވާލުކުރެވެނީ. އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި
މައިގަނޑު 2 ސަބަބު އެބައުޅޭ. އެއްކަމަކީ ކުނި މެނޭޖުކުރުމުގެ ކަންކަމަކީ ހަމަ ރޭވިފައި އޮތް ޕްލޭނެއްގެ ދަށުން
ރަށަށް ބޭނުންވާ އަސާސީ އެހެން ޚިދުމަތްތަކެކޭ އެއްގޮތަށް ލިބިދޭންޖެހޭ ޚިދުމަތަކަށް މިހާރު މި އޮތީ ވެފަ. ކުރީގައި
އަޅުގަނޑުމެންގެ ހަނދާން އަންނައިރުގައި ހުރިހާ އެންމެން ވެސް ކުނިތައް ގެންގޮސް އަތިރިމަތީގައި ބެހެއްޓީމަ ދެން
އޮޔާ އެ ގެންދިޔާމަ އެއީ މައްސަލައަކަށް ނުވޭ. އެއީ އޭރުގައި މުޅިންހެން އުކާލަނީ ފަނާއި ހަލާކުވެދާ ޒާތުގެ ކުނި.
ޕްލާސްޓިކާއި ދާއިމީކޮށް ފަރަށް ގެއްލުން ލިބޭ ކަހަލަ އެއްޗެހި ވަރަށް މަދު އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، އަންޒަމާނުއްސުރެ
އެކަން އޮތީމަ އަތިރި މައްޗަށް ގޮނޑުދޮށް ކިޔަނީ. އެކަމަކު މިހާރު އެއީ އެހެން އޮތް ކަމެއް ނޫން. ޙަޤީޤަތުގައި
16

އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް ކްލައިމެޓް ޗޭންޖު ކޮމިޓީގެ 6 ވަނަ ބައްދަލުވުން 23 ފެބްރުވަރީ 2021
މިހާރު ރަށުގައި އުފެދޭ ކުނީގެ ތެރެއިން އެވްރެޖުކޮށް 66% ،60 އަކީ ބަޔޯޑިގްރޭޑަބަލް ކުނި ކަމަށް ވިޔަސް ދެން
އުފެދޭ ދަޅައި ޕްލާސްޓިކް ފުޅި އާއި ޕްލާސްޓިކްގެ ބާވަތްތަކާއި މި ތަކެއްޗަކީ އަސްލުގައި ބަޔޯޑިގްރޭޑަބަލް ސާމާނެއް
ނޫން. އެ އެއްޗެހިތައް ފަރުމައްޗަށް، ކަނޑުތެރެއަށް އެޅުނީމަ ރަށަށް ގެއްލުން ލިބޭ. އަދި ރަށު ތެރޭގައި ރީތި ކަމާއި
ސާފު ކަމަށް ވެސް މައްސަލަޖެހޭ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން އެބަޖެހޭ ރަށުގައި ފެނާއި ނަރުދަމާގެ ޚިދުމަތް ދޭހެން
ރަށުގެ ކުނި މެނޭޖުކުރުމުގެ ޚިދުމަތް ދެވޭނެ ގޮތެއް ހަދަން. މިހާރު ގާނޫނީ ގޮތުން އެއީ ޔޫޓިލިޓީ ޚިދުމަތެއް.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން އެރަށުގައި ޔުޓިލިޓީ ޚިދުމަތްދޭ ފަރާތަކުން އެ ޚިދުމަތް ދިނުން އެއީ މިހާރު އޮތް ކަމަށް
ދެކެނީ. ސަރުކާރުގެ މައިގަނޑު ޕޮލިސީއަކަށް މިހާރު އޮތީ ޔޫޓިލިޓީއަށް ޚިދުމަތް ކޮށްދޭ ކުންފުންޏެއް މެދުވެރިކޮށް
ރަށްރަށުގެ ޔޫޓިލިޓީ ޚިދުމަތް ދިނުން. އޭގެން އިސްތިސްނާވެފައި ހުންނާނެ ބައެއް ރަށްރަށް. އެ ރަށްރަށުގެ ރަށު
ކައުންސިލް އަމިއްލައަށް އެބަހުރި އަމިއްލައަށް ޚިދުމަތްތައް ދޭ ރަށްރަށް ވެސް އިނގޭތޯ. އެކަމަކު މިދެންނެވި
ޔޫޓިލިޓީ ޚިދުމަތްދޭ ފަރާތަކުން ޚިދުމަތް ދެންޖެހޭނެ ކަމެއް ކަމަށޭ އަޅުގަނޑު ދެކެނީ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވަރަށް ބައިވަރު ސުވާލު އެބަހުރި. އެކަމަކު އަޅުގަނޑުމެންގެ މިއަދުގެ އަމާޒެއް ވެސް އެބައޮތް އިނގޭތޯ. އަޅުގަނޑުގެ
މަސްއޫލިއްޔަތެއް އެ އަމާޒު އެގޮތަށް ހިފެހެއްޓުން. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދެވިދާނެ މި ތިއަރީ އާއި ބެކްގްރައުންޑާއި މި
ހުރިހާ ކަމަކަށް. އެކަމަކު މިހާރު ދިމާވެގެން އުޅޭ މައްސަލައަކީ ރަށްރަށް ގޮނޑުވުން އިނގޭތޯ. ކުރިމަތީގައި އޮތީ
ރަމަޟާން މަސް ކަމަށްވާތީ އެ ގޮނޑު ސާފުކުރެވޭނެ ގޮތްތަކެއް ހަދައިދިނުން. ސަރުކާރު އައިސް މިތިބީ ރައްޔިތުން
އެދޭ ކަންތައްތައް ހާސިލުކޮށްދިނުމަށް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން މި ލެވެލްގައި ހިފަހައްޓަމާތޯ. މިނިސްޓަރ ދެންމެ
ތި ވިދާޅުވީ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ކުރެއްވި ސުވާލާ ގުޅިގެން އެ ކުރެއްވި ގިނަ ސުވާލުތަކުގެ މަސައްކަތަކީ
މިނިސްޓްރީގެ މަސައްކަތެއް ނޫނޭ. އެހެންވީމާ، އަޑުއަހަން ބަލަން ތިބި ކައުންސިލުތަކަށާއި ރައްޔިތުންނަށް ވަރަށް
ސާފުކޮށް އެނގެންޖެހޭ މިހާރު ކައުންސިލުތަކުން ސީދާ ވެމްކޯއަށް ގުޅައިގެން މިކަން ޙައްލުކުރެވޭނެ މަގެއް
ހޯދަންވީތޯ. މިނިސްޓްރީގެ ބަހެއް ހޯދަން މިނިސްޓްރީގެ ރަޢުޔެއް ހޯދަން މީގައި މަޑުކުރާކަށް ނުޖެހޭނެތޯ. މިއީ ވާންވީ
ގޮތެއް، އަޅުގަނޑުމެންގެ މަޤުޞަދަކީ މިހާރު މި އޮތް ކުނީގެ މައްސަލަ ޙައްލުވުން. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ކުރެއްވި
ސުވާލުތަކުގެ މައިގަނޑު މަޤުޞަދަކީ އެއީ. އެކަމަކު މިނިސްޓަރ ދެންމެ ތި ދެއްވި ޖަވާބާ ގުޅިގެން
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މީގެ އެކްސްޕްލެނޭޝަންތަކުގައި ދެވި ހާސިލުކުރަން އުޅޭ ކަންތައް ހާސިލުވެދާނެ ގޮތެއް
އަޅުގަނޑަށް ނުފެންނާތީ މިކަން ސާފުކޮށްލަން.
17

އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް ކްލައިމެޓް ޗޭންޖު ކޮމިޓީގެ 6 ވަނަ ބައްދަލުވުން 23 ފެބްރުވަރީ 2021
މިނިސްޓަރ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް، ޑރ.ޙުސައިން ރަޝީދު ޙަސަން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިހާރު ސްޕެސިފިކް ސުވާލެއް ކޮމިޓީގެ ކުރެވުނީމަ އެއަށް ޖަވާބު ދިނުން އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ލާޒިމްވެގެންވޭހެން. އެހެންވީމާ، ސްޕެސިފިކް ސުވާލަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިޔުމުން ވެސް ޖަވާބު ދެއްވިދާނެ. މިހާރު
އެ ސުވާލުކުރެއްވީމަ އެއަށް އަޅުގަނޑު ޖަވާބެއް ނުދިނީމަ ބަލާނީ މިނިސްޓަރ ނުކުޅެދޭތީ ޖަވާބު ނުދެވުނީ ކަމަށް
އިނގޭތޯ. މުޤައްރިރު ތި ވިދާޅުވަނީ މިހާރު މިދެންނެވި މިކަން ގެންދަވަން ގަސްދުކުރައްވާ ގޮތް. އެކަމަކު މީގެ
ތެރެގައި ހަމަ އަދަދުތައް ހިމެނޭ ގޮތަށް ވަކި ސުވާލުތައް ކުރެއްވީމަ އެއަށް ޖަވާބުދޭން އެބަޖެހޭ. އަދި ކަން އޮތްގޮތް
ވެސް އިނގެންޖެހޭ. ރައްޔިތުންނާއި ރަށު ކައުންސިލަށް އެނގިވަޑައިގަންނަވާ ކުނި މެނޭޖުކުރުމުގެ ކަންތައް އޮތީ
ކިހިނެއްކަން. މިނިސްޓްރީގެ ދައުރަކީ ކޮބައިކަން. އަދި އެކަމުގެ އެހީތެރިވާންވީ ކިހިނެއްކަން. އެކަން ރެގިއުލޭޓް
ކުރަންވީ ކޮން ފަރާތަކުން ކަން އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، ރަށްރަށުން ކުނި ނެގުމުގެ ކަންތަކުގައި އިމަރޖެންސީ ހާލަތެއް
ކުރިމަތިވެގެން އެދިވަޑައިގެންފިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެން އޮންނާނޭ ހަމަ މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސަށް ހުށަހަޅުއްވައިގެން
ލާރި ހޯދައިގެން ވެސް އެކަން ކޮށްދީފަ. އެހެނެއް ނޫނޭ، މިހާރު ރަށްރަށުގެ ޖަމާވެފައި ހުރި ކުނި ނެގުމުގެ ކަންތަކުގެ
ޕްރޮގްރާމެއް ރާވައިގެން އެބަގެންދަމޭ. ޕްރޮގްރާމް މިހާރު ތަންފީޛުކުރަން އެ އޮތީ ފެށިފައޭ. އޭގެ ތެރެއިން ފުރަތަމަ
އެންމެ ގިނައިން ކުނި ހުރި 20 ރަށުގައި ކުނި ނަގަމުންނޭ މި ދަނީ. ދެން މީގެ އެދިވަޑައިގެންފައި އެބަހުރި
އެއްވެސް ރަށެއްގައި ވޭސްޓް އޮޑިޓެއް، ވޭސްޓް މެނޭޖުމަންޓް ޕްލޭނެއް ހެދިފައި އޮތްތޯ. އަޅުގަނޑުމެން
ދަންނަވައިފިން އެ ވާހަކަ. ދެން ބާކީ ރަށްރަށުގައި އައިލެންޑް ވޭސްޓް މެނޭޖުމަންޓް ސިސްޓަމް ގާއިމް ނުކުރަނީ
ކީއްވެތޯ. އަޅުގަނޑު ހަމަ ކުރުކޮށް ސުވާލުގެ ޖަވާބުދޭނަން. މިހާރު ރާއްޖޭގެ މީހުން ދިރިއުޅޭ ރަށްރަށަށް ބަލާއިރުގައި
ކުނި މެނޭޖުކުރާ މަރުކަޒު ގާއިމުކުރެވިފައި ހުރީ % 37.6 ރަށްރަށުގައި. އެއީ 70 ރަށުގައި. މިއަހަރު ތެރޭގައި
އަޅުގަނޑުމެން ވޭސްޓް މެނޭޖުމަންޓް ސެންޓަރ އެބަ ގާއިމުކުރަން މި މަސައްކަތް އެބަ ފަށަން ގާތްގަނޑަކަށް 97
ރަށުގައި. އެއީ މިދިޔަ އަހަރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބަޖެޓުން ފައިސާ ބައެއް ރަށްރަށަށް ލިބުން ނަމަވެސް ދިމާވި
ހާލަތާއި ގުޅިގެން އެ މަސައްކަތް ހުއްޓާލެވުނު އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން ހިންގާ އެކިއެކި ޕްރޮޖެކްޓުތަ ކުގެ
ތެރެއިންނާއި އަދި ބަޖެޓުން ލިބުނު ފައިސާއިންނާއި އަޅުގަނޑުމެން 97 ރަށުގައި ވޭސްޓް މެނޭޖުމަންޓް ސެންޓަރ
ގާއިމުކުރަން ފަށަން. އެއީ މުޅި ރާއްޖޭގެ ނިސްބަތުން ބަލަންޏާ 52.3 ޕަސެންޓް ރަށްރަށުގައި. 2022 ގައި އެބަ އޮތް
10 ރަށުގައި ގާއިމުކުރަން ނިންމާ އަދި 2023 ގައި 9 ރަށުގައި. އެހެންވީމާ، 100 ޕަސެންޓް ހުރިހާ ރަށެއްގައި
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވޭސްޓް މެނޭޖުމަންޓް ސެންޓަރ ގާއިމުކޮށް ނިމޭނީ 2023 އާއި ހަމައަށް. އެކަމަކު އަޅުގަނޑުމެން
18

އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް ކްލައިމެޓް ޗޭންޖު ކޮމިޓީގެ 6 ވަނަ ބައްދަލުވުން 23 ފެބްރުވަރީ 2021
އުންމީދު ކުރަނީ އެއަށްވުރެ ވެސް އަވަހަށް އެކަން ކުރަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފައިސާ ލިބިއްޖިއްޔާ.
އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މި އަހަރުގެ ތެރޭގައި އަޅުގަނޑު މި ދެންނެވިހެން މުޅި ރާއްޖޭގެ ނިސްބަތުން 52 ޕަސެންޓް
ރަށުގައި އަޅުގަނޑުމެން ކުނި މެނޭޖުމަންޓް ސެންޓަރުތައް ގާއިމުކުރާނަން. އެގޮތަށް ބަޖެޓު ލިބިގެން އެ މަސައްކަތް
އަޅުގަނޑުމެން ކުރަމުން އެބަ ދަން. ދެމެހެއްޓެނިވި ގޮތެއްގައި ކުނި މެނޭޖުކުރާނީ ކހިނެއްތޯ. ހަމަ އެ ސުވާލުގައި
އަޅުގަނޑު ދަންނަނަވާނީ ކުނި މެނޭޖުކުރާ، މި ބުނަނީ މެނޭޖުމަންޓް ޕްލޭނެއްގެ ދަށުން ގާއިމުކުރިޔަސް މި ދިމާވާ
މައްސަލައަކީ ދެންމެ ފާހަގަކުރެއްވިހެން ވަރަށް އެކަމާ ޝައުޤުވެގެން އުޅޭ ކައުންސިލެއް އިންތިޚާބުވެގެން އެ
މަސައްކަތްކުރަން ފަށާފައި ދެން ކައުންސިލު ބަދަލުވީމަ ދެން ވަޑައިގަންނަވާ ބޭފުޅުން އެކަމަކާ ނޫޅުއްވާ. އެހެންވީމާ،
އެ މީހުންނަށް ތަކެތި ދިނަސް އަދި އެހެން އެއްޗެހި ދިނަސް އެ މަސައްކަތް ކޮންޓިނިއު ވާގޮތެއް ނުވޭ. ދެން އޭގެ
ޒާތުގައި ކައުންސިލަކީ މި ދެންނެވީ ސިޔާސީ އެންޓިޓީއަކަށްވާތީ އެ ރަށުގައި މި ދެންނެވީ ދެމެހެއްޓެނި ގޮތުގައި
އެކަން ކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ވަރަށް ނޯވެ. އެހެންވީމާ، އެކަން ވަރަށް ބޮޑަށް ބަދަލުވެގެންދާނެއޭ އަޅުގަނޑު ދެކޭ
ގޮތުގައި ރަށުގައި ޔޫޓިލިޓީ ޚިދުމަތްދޭ ކުންފުންޏަކުން އެކަން ކުރުމުގެ އިންތިޒާމުތައް ހަމަޖެހިއްޖިއްޔާ. ގާނޫނު އޮތް
ގޮތުން ކައުންސިލަށް އަމިއްލައަށް ކުރައްވާ ކަމެއްގެ ގޮތުގައި ވެސް ނޫނިއްޔާ އެހެން ފަރާތަކާ ހަވާލުކޮށްގެން ވެސް
އެކަން ކުރެވިދާނެ. އެންމެ ސަސްޓެއިންކޮށް އެކަން ކުރެވޭނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ޤަބޫލުކުރަނީ ހަމަ ޔޫޓިލިޓީ ޚިދުމަތްދޭ
ކުންފުންޏަކާ ހަވާލުކޮށްގެން އެކަން ކުރެއްވުން. އޭރުން ކޮސްޓް އިފެކްޓިވް ވެސް ވާނެ. ކްރޮސް ސަބްސިޑައިޒް ވެސް
ކުރެވޭނެ. އޭގެން ފައިދާތަކެއް ލިބޭނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ދެކެނީ. އާދެ! ޖުމްލަކޮށް އެ ކުރެއްވި ހަތަރު ސުވާލަށް
އަޅުގަނޑަށް ވަރަށް ކުރުކޮށް ޖަވާބު މި ދެވުނީ. ޝުކުރިއްޔާ ވަރަށް ބޮޑަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ގެމަނަފުށި ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު.
ގެމަނަފުށި ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ސަޢީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މަރުޙަބާ ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަށް ވެސް. އަޅުގަނޑުމެން އަސްލު މިއަދު މި
ބައްދަލުވުން މި ހުރިހާ އިދާރާތަކަށް ދަންނަވައިގެން ބޭއްވުމުގެ އެންމެ ބޮޑު ބޭނުމަކަށް މި އޮތީ މިހާރު ރަށްރަށުގައި
މި ހުރި ކުނިތަކަށް ޙައްލެއް ހޯދުން. އެއީ ގާތްގަނޑަކަށް ދޮޅުމަސް ދުވަސް ފަހުން ރޯދަމަސް އަންނާތީއާ އެ ކީގައި
މިކަމަށް ގެނެވެން އޮތް ޙައްލަކީ ކޮބައިތޯ ކުރު މުއްދަތެއްގެ ތެރޭގައި މިކަމަށް އަސްލު ގޮތެއް ހޯދައިދެވޭތޯ
19

އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް ކްލައިމެޓް ޗޭންޖު ކޮމިޓީގެ 6 ވަނަ ބައްދަލުވުން 23 ފެބްރުވަރީ 2021
ބަލަންވެގެން ރައްޔިތުންނަށް. އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ އެންވަޔަރަންމަންޓް މިނިސްޓްރީއާ އެކީގައި ވަރަށް ގިނަ
ބައްދަލުވުންތައް ބޭއްވިއްޖެ މި ދުރު ރާސްތާ ޕްލޭނާއި ކުރު ރާސްތާ ޕްލޭނާއި މި ކަންތައްތަކުގައި ވާހަކަދައްކަން.
އެއެއް ނޫން އަސްލު މިއަދުގެ މައިގަނޑު އަޅުގަނޑުމެންގެ ބޭނުމަކަށްވެފައި މި އޮތީ. ރަނގަޅު ވާހަކައެއް. ރ.ވަންދޫ
ވެސް ވެސް ހަމަ 10 ވަރަކަށް އަހަރުވަނީ ގާތްގަނޑަކަށް މަސައްކަތްކުރާތާ. އަދިވެސް ހަމަ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި
ފެންނަނީ އޮންގޮއިންގ ރަށެއްގެ ގޮތުގައި. އެހެންވީމާ، ދުރު ރާސްތާ ޕްލޭންގައި ހުރެދާނެ ވަރަށް ބައިވަރު
މަސައްކަތްތައް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑަށް ހަމަ މިހާރު މިތާނގައި ވެމްކޯ ވެސް އޮތުމާ އެކީގައި ބުނެލެވިދާނެތޯ
ކުރިއަށް މި އޮތް ރޯދަމަސް އައުމުގެ ކުރިން ރާއްޖޭގެ ކިތައް ރަށުގައި މި ހުރި ކުނިތަކަށް ޙައްލެއް ގެނެވިދާނެތޯ ؟
މިހާރު ދެން ސަރުކާރުން މިކަމަށް އިނީޝިއޭޓް ނަންގަވައިގެން ވެމްކޯއާ އެކީގައި މަސައްކަތްތަކެއް ފައްޓަވާފައި އެބަ
އޮތް. ޙަޤީޤަތުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދިމާވެގެން މި އުޅެނީ ހަމައެކަނި ބިން ބޮޑު، އާބާދީ ބޮޑު ރަށްތަކަށް އެކަންޏެއް
ނޫން މި މައްސަލަ ދިމާވެގެން މި އުޅެނީ. ހަމަ ކުދި ރަށްތަކުގައި ވެސް ހަމަ މި މައްސަލަ އެބަ އޮތް.
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަމައެކަނި 22 ރަށަކަށް މިކަން މިހާހިސާބަކުން ނިންމާލެވެން އޮތް ކަމެއް ނޫން މިއީކީ. ދެން މި
ވަގުތަށް ތި ބޭފުޅުންނަށް 7 މަސް ދުވަހުގެ ކޮންޓްރެކްޓެއް ދީފައި އޮތް ކަމުގައި ވިޔަސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވަރަށް
މުހިންމު ކުރިއަށް މި އޮތް ރޯދަމަހުގެ ކުރިއަށް ރައްޔިތުންނަށް މިކަމުގައި ރަނގަޅު ޖަވާބެއް ލިބިގެން ދިއުން.
އެހެންވީމާ، މިކަމުގައި ތި ބޭފުޅުން ސަރުކާރާ އެކީގައި މަޝްވަރާކުރައްވަންތޯ އެއީ އަޅުގަނޑު ވެމްކޯއާ ކުރައްވަން
ބޭނުންވާ ސުވާލަކީ. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ގެމަނަފުށި ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އެ ކުރައްވަނީ ވަރަށް ސްޕެސިފިކް ސުވާލެއް. ދެން މި ކޮމިޓީގެ
ގޮތުން ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން މި ސުވާލުކުރަނީ ކަމާ ބެހޭ މެންޑޭޓު ހުރި ފަރާތްތަކާ އިނގޭތޯ. މި ކުނީގެ މެންޑޭޓު
ލާމަރުކަޒުވެގެން ރަށު ލެވެލްގައި ކުރަން ހުރި ކަންތައްތައް ނެތްކަން އަޅުގަނޑުމެން ނޭނގިގެނެއް ނޫން މި
ސުވާލުތައް މި ދަންނަވަނީ އިނގޭތޯ. ރަށު ފެންވަރުގައި ކުރަން ހުރި ކަންކަން ލާމަރުކަޒީ ގާނޫނުގައި އެބަ އޮތް.
އެހެންނަމަވެސް، ތިމާވެށި ރައްކާތެރިކޮށް ބެލެހެއްޓުމާ ބެހޭ ގާނޫނު ތަންފީޛުކުރުމުގެ މަސްއޫ ލިއްޔަތު ގާނޫނީ ގޮތުން
ހަވާލުވެފައި އޮތީ ކޮން މިނިސްޓްރީއަކަށް ކަން ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އިނގޭ. އަދި އެ ގާނޫނުގައި ހުރި ކަމާ ބެހޭ
މާއްދާތަކުގެ ތެރޭގައި ތަޣައްޔަރުވުމާއި ސާފުޠާހިރުކަމާއި މި ކަހަލަ ކިތަންމެ ކަމެއް ވެސް އެބަހުރި އިނގޭތޯ.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް އޮޅުމަކުން ސުވާލު ދަންނަވަނީ ނޫންކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ. މިހާރު
20

އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް ކްލައިމެޓް ޗޭންޖު ކޮމިޓީގެ 6 ވަނަ ބައްދަލުވުން 23 ފެބްރުވަރީ 2021
އެ ކުރެއްވި ސުވާލަކީ ރޯދަމަހުގެ ކުރިން ކިހާ ހިސާބަކަށް ސާފުކުރުމުގެ ކަންތައް ގެންދެވޭނެތޯ؟ ހަމަ މި ކޮމިޓީގެ
އެންވަޔަރަންމަންޓް މިނިސްޓަރު މީގެ ކުރިން ވިދާޅުވެފައި އެބަވޭ މުޅި ދިވެހިރާއްޖެ ސާފުކުރުމުގެ ޕްރޮގްރާމެއް
ހިންގެވުމަށް ޓަކައި މިހާރު އަންދާސީހިސާބު ހޯއްދެވުމުގެ މަސައްކަތް ވެސް ގެންދަވާ ކަމަށް އިނގޭތޯ. މީގެ
ގާތްގަނޑަކަށް އަހަރެއްހާ ދުވަސް ފަހުން އަޅުގަނޑުމެން އަނެއްކާ ވެސް މި ސުވާލު މި ދަންނަވަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ
ރަށްތައް ސާފުކުރުމުގެ ކަންތައް، މީހުން އުޅޭ ރަށްތައް ސާފުކުމުގެ ކަންތައް. ދެން މިހާރު ރޯދަމަހާ ހަމައަށް
ކިހާވަރަކަށްތޯ ގެންދެވެނީ؟ ވެމްކޯއަށް އެ ސުވާލު ކުރެއްވީ އިނގޭތޯ.
ވޭސްޓް މެނޭޖުމަންޓު ކޯޕަރޭޝަންގެ މެނޭޖިންގ ޑިރެކްޓަރ އާދަމް މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އިރާދަކުރެއްވީ އަޅުގަނޑުމެން ރޯދަމަހުގެ ކުރިން ގދ.ތިނަދޫއަށް އަޅުގަނޑުމެން
ފޯރާނަން. އޭގެ ކުރިން ސާފުކޮށް ނިންމޭނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޤަބޫލުކުރެވެނީ ފަސް ރަށެއް މި ލިސްޓުގެ
ތެރެއިން ރޯދައިގެ ކުރިން. އެއީ މިހާ ވަގުތު ކުޑަތަންވެފައި އޮތުމާއެކުގައި އަޅުގަނޑުމެން ފެށީ މި ލިސްޓުގައި މި
ހުރި އަދަދު ގާތްގަނޑަކަށް އެކިއުރެސީގެ ގާތްގަނޑަކަށް ދެގުނަ ވިޔަސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރެވޭނެ ކަމަށް
ވިސްނައިގެން. އެހެންނަމަވެސް، ވަރަށް ބޮޑު ތަނުން، މިސާލަކަށް ގުރައިދޫ އަޅުގަނޑުމެން ނިންމަން ނެގީ ފަސް
ދުވަސް. އެކަމަކު ތުލުސްދޫއަށް އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު މި ދަނީ ބާރަވަނަ ދުވަސް ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް ލަފާކުރެވެނީ.
އެހެންވީމާ، އެބަ ނަގާ ވަރަށް ދިގު މުއްދަތެއް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލަފާކުރެވެނީ ގާތްގަނޑަކަށް ފަސް
ރަށް މި ލިސްޓުގެ ތެރެއިން. ދެން އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ އެންމެ ބޮޑު ކަންބޮޑުވުމަކީ އަޅުގަނޑުމެން ވިހި ރަށާއި
ހަމައިން ނިންމާލަނީތޯ. ނޫން. އަޅުގަނޑުމެން ކޮންޓިނިއުސް ޕްރޮގްރާމެއް. އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މިހެން ހުރި ހުރިހާ
ރަށްތަކަކަށް، ކުދި ރަށްތައް ވެސް، ބޮޑެތި ރަށްތައް ވެސް އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެން މި ލެގެސީ ވޭސްޓުގެ
ގޮތުގައި ހުރި ހުރިހާ ކަމެއް އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެން ނިންމާފައި އަޅުގަނޑުމެން ހުއްޓާލާނީ. މިނިސްޓްރީ
އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓާއި އަޅުގަނޑުމެންނާ ގުޅިގެން، ވަރަށް ގުޅިގެން މި މަސައްކަތްކުރަނީ. އެހެންނަމަވެސް، މި
ދެންނެވިހެން މި މަސައްކަތެއް ފަށައިގަތީމަ އެބަ އާދޭ ޑިލޭތަކެއް އޭގައި ހުންނަ ގޮންޖެހުންތަކާއެކު. ރޯދަ މަހުގައި
ވެސް އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެން މަސައްކަތް އޮތީ ރޭވިފައި އެކަން ކުރިއަށް ގެންދާ ގޮތަށް. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަނޑުމެން މި މަސައްކަތް އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ހުއްޓުމެއް ނައިސް ހުރިހާ ރަށަކަށް މި ޚިދުމަތް ދެވެންދެން
އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެން މި ޕްރޮގްރާމް ކުރިއަށް ގެންދާނަން. ޝުކުރިއްޔާ.
21

އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް ކްލައިމެޓް ޗޭންޖު ކޮމިޓީގެ 6 ވަނަ ބައްދަލުވުން 23 ފެބްރުވަރީ 2021
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ހަމަ އެ ސުވާލަށް މިނިސްޓަރ ވާހަކައެއް ވިދާޅުވެފައި، މިނިސްޓަރު ވަޑައިގަންނަވަން އެބަ ޖެހޭ އެހެން
ބައްދަލުވުމަކަށް.
މިނިސްޓަރ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް، ޑރ.ޙުސައިން ރަޝީދު ޙަސަން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު ދަންނަވަން ބޭނުން ވާހަކައަކީ ދެންމެ މުޤައްރިރު ވިދާޅުވި ފަދައިން 2019 ގައި ވެސް އަޅުގަނޑުމެން މި
ވާހަކަ ދެއްކިން. އޭރުގައި އަޅުގަނޑުމެން އިޢުލާނުކޮށްގެން އަގުތައް ވެސް ހޯދިން އިނގޭތޯ. ގާތްގަނޑަކަށް އަޅުގަނޑު
ހަނދާންވާ ގޮތުން 350 ކޮންމެވެސް މިލިއަނެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަގު ލިބުނު. އެކަމަކު އެ އަހަރުގެ
ޑިސެންބަރުގައި މި ފިނޭންސް މިނިސްޓްރީން ނިންމެވީ އެހާ ބޮޑު ޚަރަދެއް އެކަމަކަށް އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ނުކުރެވޭނެ
ކަމަށް އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، އޭރުގެ ސަރުކާރުން ނިންމެވީ އެންމެ ބޮޑަށް އެ މައްސަލަ ހުރި 11 ރަށެއް
ފާހަގަކުރައްވާފައި އެކަން ކުރިއަށް ގެންދަން. ދެން އެއީ ހަމަ ފައިސާގެ ދަތިކަންތަކާ ހެދި. ދެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް
މި ކުރިމަތިވީ 2020 ގައި ހަމަ ކޮވިޑުގެ ހާލަތާއި ހެދި އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް އެ 11 ރަށުގައި އެ ކަންތަކެއް ވެސް
ނުގެންދެވުނު. މިއީ އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ކުނީގެ މައްސަލަ ޙައްލުކުރުމަށް ހަމަ ސްޓްރަގަލް ކުރަމުން މި ދަނީ. ގޮސް
އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މިހާރު މި އޮތީ އެންމެ ފުރަތަމަ އެންމެ ބޮޑަށް ކުނި ހުރި ކަމަށް ފާހަގަކުރެވުނު މި 20 ރަށުން
ނެގުމުގެ މަސައްކަތް ފެށިފަ. ދެން އެމް.ޑީ ދެންމެ ވިދާޅުވި ފަދައިން އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ބަލަނީ މި ޕްރޮގްރާމް
ކޮންޓިނިއުކޮށް ކުރެވޭތޯ. ހަމަ އެއާއެއްކޮށް ވެސް އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން ބޭނުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިހާރު
ކުރިމަތިވާ އެންމެ ބޮޑު މައްސަލައަކީ އިނގޭތޯ ހަމަ ޙައްލެއް އަދި ހޯދަންޖެހޭ އެންމެ ބޮޑު އެއް މައްސަލައަކީ ވެސް
މި ރަށްރަށުން ނަގާ ކުނިތައް އަޅާނީ ކޮންތާކަށްތޯ. މިސާލަކަށް ތިލަފުއްޓަށް ބަލަންޏާ ތިލަފުއްޓަކު ނެތް ކުނި
މެނޭޖުކުރާނެ އެއްވެސް ފެސި ލިޓީޒެއް އިނގޭތޯ. ހަމަ ގޮނޑަށް އަޅަންޖެހެނީ. ދެން ވެސް ގެންދާ ރަށެއްގައި ނެތް އެ
އެއްޗެހި ޕްރޮސެސް ކުރާނެ، އީސްޓްރޭޓް ކުރާނެ ތަނެއް. ވަންދޫގައި އެކަނި ކިރިޔާވެސް އިންސިލިނޭޓަރއެއް ބިލްޑް
ކުރެވިފައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހުރީ. އެވެސް އަޅުގަނޑުމެން މި އުޅެނީ ދަތިތައް ހުރީމަ އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، ހަމަ
ރަނގަޅަށް މި ދަންނަވަނީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފާހަގަކުރެވޭ މައްސަލައިގެ ބޮޑުކަން އިނގޭތޯ. އެކަމަކު މި
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވާރުތަ ކުރި ބައިވަރު ކުނީގެ މައްސަލަ ޙައްލުކުރަން އަޅުގަނޑުމެން މަސައްކަތްކުރަނީ. ދެންމެ
އެހެންވީމާ، މުޤައްރިރު ވެސް އެ ވިދާޅުވީ ހަމަ ރަނގަޅު ވާހަކައެއް. އަޅުގަނޑުމެން އެ ވާހަކަދެއްކިން. އަދިވެސް
އަޅުގަނޑުމެންގެ އިންޓެންޝަނަކީ މި މައްސަލަ ރާއްޖެއަށް ޙައްލުކޮށްދިނުން. ދެން މިކަން މެދުނުކެނޑި ކުރިއަށް
22

އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް ކްލައިމެޓް ޗޭންޖު ކޮމިޓީގެ 6 ވަނަ ބައްދަލުވުން 23 ފެބްރުވަރީ 2021
ގެންދެވޭނީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަމަ ފައިސާ ޚަރަދުކޮށްގެން. ފައިސާއަކީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދައުލަތަށް ދެއްވެން އޮތް
ވަރަކަށް ކުރެވޭނެ ކަމެއް. އަޅުގަނޑު މި ކޮމިޓީގައި ފާހަގަކުރަން ބޭނުން މިއަދު މި ވާހަކަދައްކާއިރުގައި
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކުނި މެނޭޖުކުރުމުގެ ޕޮރޮޖެކްޓުތައް ހިންގަން ބޭރު ފައިސާ ބޭނުން، އެހީ ލިބިގެން ހިންގާ
ޕްރޮޖެކްޓުތަކަށް ލޯކަލް ކޮމްޕޯނަންޓްގެ ގޮތުގައި ބޭނުންވާ 318 މިލިއަން ރުފިޔާ އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ނުދެވުނު މި
އަހަރަކު އިނގޭތޯ، ނުދެވުނު. އެކަމަކު ނުދެވުނަސް ބަޖެޓުގައި އެކަން ނުޖެހުނަސް ފިނޭންސް މިނިސްޓްރީން ވިދާޅުވީ
އަދި ރައީސް އޮފީހުން ވެސް ވިދާޅުވީ ތިމަންނަމެންނާ ވާހަކަދައްކައިގެން ހިންގާ ޕްރޮޖެކްޓުތައް ހުއްޓާ ނުލާ ކުރިއަށް
ގެންދެވޭތޯ ބަލައިދޭށޭ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން އެގޮތަށް މި ދަނީ. އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އެއްވެސް ޕްރޮޖެކްޓެއް
ހުއްޓާނުލާ ގެންދާނަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބަޖެޓުގައި އެކަންތައް ބަޖެޓު ފޮތުގައި ލިޔެވިފައި ނެތަސް އިނގޭތޯ.
އެހެންވީމާ، އެއީ މި ދަންނަވާ ވާހަކައަކީ. ދަތިތައް އެބަ ހުއްޓޭ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މެޝިނަރީ އާއި ތަކެއްތާއި
އެއްޗެހި ރަށްރަށަށް އެއްފަހަރާ ހޯދައިދޭން. އެ ދަތިތަކާ އެއްކޮށް ވެސް އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަމަ
މީންސް ހުރި ވަރަކުން އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މިކަން ހާސިލުކޮށްދިނުމަށް މަސައްކަތްކުރަމުންނޭ މި ދަނީ. ދެން ހަމަ
ރައްޔިތުންނަށް ހުރި ދަތިތައް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފާހަގަކުރެވޭ. އެކަމަކު މިއަދު ހަމަ ދަންނަވާލަން ބޭނުން ޞިއްޙީ
ބަލިމަޑުކަމެއް ކުރިމަތިވެގެން އެ ކަހަލަ ހާލަތެއް ކުރިމަތިވެއްޖިއްޔާ އެ ވާހަކައެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެނގިއްޖިއްޔާ
އެމަރޖެންސީ ކަމެއްގައި އަޅުގަނޑުމެން އެކަން ޑީލްކުރާނަން އިނގޭތޯ. ޝުކުރިއްޔާ ވަރަށް ބޮޑަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ބަޖެޓުގެ ތާށިކަމުން އަދި މަޝްރޫޢުތަކަށް ފައިސާ ލިބުމުގައި ދަތިކަން ހުރިކަން މިނިސްޓަރ ފާހަގަކުރެއްވިއިރުގައި
ހަމަ އަނެއްކޮޅުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަ ފެނޭ ރާއްޖެއިން އެންމެ ގިނަ އާމްދަނީ ލިބެނީ ވެސް ގްރީން ޓެކްސްގެ
ގޮތުގައިކަން. ރާއްޖެއަށް އަންނަ ފަތުރުވެރިން ވަރަށް ބޮޑު އެއްޗެއް އެބަ ހޭދަކުރޭކަން ރާއްޖޭގެ އެންވަޔަރަންމަންޓް
މެނޭޖުކޮށް، ބެލެހެއްޓުމަށް ޓަކައި އިނގޭތޯ. އެންމެ ގިނަ އަދަދެއްގެ ފައިސާ ވެސް ވަންނަނީ އެކަމަށް. އެކަމަކު
ފައިސާގެ ގޮތުން އެންމެ ތާށިކަމަށް، ތި ވިދާޅުވި ލޯކަލް ކޮމްޕޯނަންޓް ވެސް ހަމަނުޖެހުނޭ. އެހެންވީމާ، އޭގައި ވެސް
އެބަ އުޅޭ ދެއްތޯ އިޝޫއެއް. ގައްދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ.
ގައްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޒާހިރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
23

އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް ކްލައިމެޓް ޗޭންޖު ކޮމިޓީގެ 6 ވަނަ ބައްދަލުވުން 23 ފެބްރުވަރީ 2021
ޝުކުރިއްޔާ. އަޅުގަނޑުގެ ދެ ސުވާލެއް އެބައޮތް. ފުރަތަމަ ސުވާލަކީ މިނިސްޓަރާ އަޅުގަނޑު ކޮށްލަން ބޭނުންވާ
ސުވާލެއް. ކައުންސިލުތަކުން ވޭސްޓް މެނޭޖުމަންޓް ޕްލޭނެއް ހަދަންޖެހޭނެ ވާހަކަ ދެކެވިއްޖެ. އަޅުގަނޑަށް ފެނުނު
ތަނުގައި ކައުންސިލުތަކާއެކު ވަރަށް ގިނައިން އަޅުގަނޑަށް ވެސް މަސައްކަތް ކުރެވިފައި ހުރީ. ގިނަފަހަރު
ކައުންސިލުތަކުގައި ރިސޯސަސްއެއް ނުހުރޭ. ލާރިއެއް ނުހުރޭ މި ކަހަލަ ކަންތައްތައް ކުރުމުގެ. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަނޑުގެ ސުވާލަކީ މިނިސްޓްރީން ކިހާ އެސިސްޓެންސެއްތޯ ކައުންސިލުތަކަށް ދެނީ މި ޕްލޭންތައް ހަދަން،
އިމްޕްލިމެންޓްކުރަން އެއްވެސް ޓެކްނިކަލް ސަޕޯޓެއް ކައުންސިލުތަކަށްދެންތޯ؟ އެއީ އެއް ސުވާލު. ދެން އަނެއް
ސުވާލަކީ އަޅުގަނޑު ވެމްކޯއަށް ކޮށްލަން ބޭނުންވާ ސުވާލެއް. މިހާރު ތި ބޭފުޅުންގެ މަސައްކަތް ހުރި ގޮތުން
އެއްވެސް ރެވެނިއުއެއް ވޭސްޓުން ޖެނެރޭޓުކުރޭތޯ؟ މިހާރު ހުރި ވޭސްޓުން އެއްވެސް ވަރެއް ޖެނެރޭޓުކުރޭތޯ؟ ކުރަންޏާ
އެއީ ކިހާވަރެއްތޯ؟ ދެން އަބަދު ވެސް އަޅުގަނޑު ދައްކާ ވާހަކައެއް ވޭސްޓަކީ މިހާރު ރެވެނިއު ޖެނެރޭޓުކުރެވޭނެވަރުގެ
ވިޔާފާރިއެކޭ އަބަދު ވެސް. އެގޮތަށް ތި ބޭފުޅުންގެ އެއްވެސް ވިސްނުމެއް އެބަ ހުރިތޯ ކައުންސިލުތަކަށް
މިކަންކޮށްދިނުމުގެ ވިސްނުމެއް ކައުންސިލު އަތުން ލާރި ނުނަގާ، ތި ބޭފުޅުން ރެނެވިނިއު ޖެނެރޭޓްކުރާ ވިޔަފާރީގެ
ގޮތަށް މިކަން ކުރުމުގެ އެއްވެސް ވިސްނުމެއް އެބަ ހުރިތޯ؟ އެ ދެ ސުވާލު.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ފުރަތަމަ ވަޒީރު. ދެން އޭގެފަހުގައި ވެމްކޯ.
މިނިސްޓަރ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް، ޑރ.ޙުސައިން ރަޝީދު ޙަސަން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ދެންމެގައި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ކުރެއް ވި ސުވާލުގައި ރަށްރަށުގެ ކައުންސިލުތަކުގެ ރިސޯސް ނެތީމަ ޕްލޭން
ހެދުމުގައި މިނިސްޓްރީން ކޮންކަހަލަ އެސިސްޓެންސެއްތޯ މީގައި ފޯރުކޮށްދެނީ. އަޅުގަނޑުމެން އޮންނާނެ މުޅި ރާއްޖޭގެ
ހުރިހާ ކައުންސިލުތަކާ ހިއްސާކޮށްފައި މިކަން، ވޭސްޓު މެނޭޖުމަންޓް ޕްލޭނެއް ހަދާނެ ގޮތުގެ އަތްމަތީ ފޮތެއް ވެސް
ތައްޔާރުކޮށްފައި ލޯކަލް ކައުންސިލުތަކާ ހަވާލުކޮށްފަ. އޭގެ އިތުރަށް އަޅުގަނޑުމެން އަބަދު ވެސް ކައުންސިލުތަކުގައި
ދަންނަވަމުން މި އަންނަނީ އެއްވެސް ޓެކްނިކަލް އެސިސްޓެންސެއް ބޭނުމިއްޔާ މިނިސްޓްރީއަށް އަންގަވާލަދެއްވާށޭ.
އަޅުގަނޑުމެން މިކޮޅުން ސްޓާފުން ފޮނުވައިގެން އެ ކައުންސިލުތަކާ އެއްކޮށް އެ މަސައްކަތުގައި ޢަމަލީ ގޮތުން
ޝާމިލުވާނެ ކަމަށް ވެސް. އޭގެ އިތުރުން އަޅުގަނޑުމެންގެ އަތުގައި މިނިސްޓްރީގައި ބަޖެޓުގައި ފައިސާ ހުރި
މިންވަރަކުން އަޅުގަނޑުމެން އެކަމަށް އިންވެސްޓް ވެސް ކުރަމުން ދަން ބައެއް ކައުންސިލުތަކާއެކު. އެހެންވީމާ،
24

އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް ކްލައިމެޓް ޗޭންޖު ކޮމިޓީގެ 6 ވަނަ ބައްދަލުވުން 23 ފެބްރުވަރީ 2021
އަޅުގަނޑުމެން އޭރު ލިބޭވަރަކުން. ދެން ބައެއްފަހަރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހުރޭ ބޭރުގެ ބައެއް ފަންނުތަކުން ނޫންނަމަ
ބައެއް ކަހަލަ ކުދިކުދި ސްމޯލްގްރާންޓްސްތަކުން ހުރޭ. އެ ކަހަލަ ކަންތައްތަކުގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑުމެން ޕްލޭން
ތައްޔާރުކުރުމަށް ހަމަ އެހީތެރިކަން ފޯރުކޮށްދެމުން މި ދަނީ. ދެން އޭގެ އިތުރަށް އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ އިޒުނައާއެކު
އަޅުގަނޑު އެއްޗެއް ދަންނަވާލަން ބޭނުން މަޑަވެލި ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ވިދާޅުވި އެއްޗަކަށް. އެއީ
ފަރެސްމާތޮޑާގައި ހިންގީކީ ޔޫ.އެން.ޑީޕީގެ ޕްރޮޖެކްޓެއް ނޫން. އެއީ އެންވަޔަރަންމަންޓް މިނިސްޓްރީން ހިންގި
ޕްރޮޖެކްޓެއް. ޖަޕާނުގެ އެމްބަސީއާ އެއްކޮށް ސީދާ ކައުންސިލާ އެގްރީމަންޓެއް ހެދިގެން މިނިސްޓްރީ މެދުވެރިވެގެން.
އެއްގޮތަކަށް ވެސް ޔޫ.އެން.ޑީ.ޕީގެ ޕްރޮޖެކްޓެއް ނޫން. އެހެންވެގެން، އެ ވާހަކަ ދަންނަވާލީ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ދެން އެ ކަހަލަ ބައެއް ޓެކްނިކަލް އިޝޫ އުޅެދާނެ. ވެމްކޯއަށް އެ ކުރެއްވި ސުވާލަކީ ކުނީގެ މަސައްކަތުގެ ތެރެއިން
ތި ބޭފުޅުންނަށް ކޮބައިތޯ ހޯއްދެވޭ އާމްދަނީއަކީ؟
ވޭސްޓް މެނޭޖުމަންޓު ކޯޕަރޭޝަންގެ މެނޭޖިންގ ޑިރެކްޓަރ އާދަމް މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޅުގަނޑަށް ސުވާލު އަޑުއަހަމުން ދިޔައިރުގައި މި ކުނިން ޖެނެރޭޓުކުރެވޭ ފައިސާގެ
އެ ކުންފުނީގެ އާމްދަނީއެއް ނޫން ކަންނޭނގެ އެ ސުވާލު. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު އެއަށް ފޯކަސްކޮށްލައިގެން
އަޅުގަނޑު ޖަވާބެއް ދޭނަން. ކުނިން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޖެނެރޭޓުކުރެވޭ ރެވެނިއުގެ ތެރޭގައި މި ހިމެނެނީ
ކޮމްޕޯސްޓާއި ރިސައިކަލިންގ މެޓީރިއަލްގެ ބައިތައް ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް. އެހެންވީމާ، އެއަށް ދަންނަވާނީ އައްޑޫގެ
އެއް ދާއިރާ ހުޅުމީދޫ ދާއިރާގެ އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު ވެސް ކޮމްޕޯސްޓް އެ ރަށަށް ހަމަ މި އަންނަ އުފެދޭ
މިންވަރަކުން އަޅުގަނޑުމެން މި ދަނީ ވިއްކަމުން. ފުވައްމުލަކުގައި ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ވިއްކަމުން. ދެން
ސްޕެސިފިކްކޮށް އެ އަދަދު އަޅުގަނޑުމެން ޖެހޭނީ ފަހުން އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް އަޅުގަނޑުމެން ފޯރުކޮށްލަދޭނަން އެ
ފިގަރތައް. ދެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ރީސައިކަލިންގެ ގޮތުގައި މި ވިއްކެނީ މި ހުންނަ މެޓަލްގެ ބާވަތްތައް. މިހާރު
ވެސް ކޮންޓްރެކްޓެއް ގެ ދަށުން އެ ދަނީ ތިލަފުށީގަޔާއި ހުޅުމީދޫ އާއި އައްޑޫ ކަނެކްޓެޑް އައިލެންޑްސްއާ އަދި
ފުވައްމުލަކާއި ވަންދޫ، ފުވައްމުލަކެއް ނޫން. ވަންދޫގައި ހުރި ބައިތައް މި އޮތީ ކޮންޓްރެކްޓް ކުރެވިފައި ބަޔަކަށް އެ
ރިސައިކަލިންގއަށް ގެންދަން މެޓަލްގެ ބާވަތްތައް. ދެން ޕްލާސްޓިކަށް ބަލާއިރުގައި ޕްލާސްޓިކްގައި އެބަ އޮވޭ
ޓްރައިޕާޓީ އެގްރިމަންޓެއް މިނިސްޓްރީ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓާއި ވެމްކޯއާ އަދި އެހެން ޕާޓީއަކާއެކު ގާއިމުކުރެވިފައި
25

އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް ކްލައިމެޓް ޗޭންޖު ކޮމިޓީގެ 6 ވަނަ ބައްދަލުވުން 23 ފެބްރުވަރީ 2021
އޮންނަ ޕްލާސްޓިކް ބަޔަކަށް ރީސައިކަލިންގއަށް ދޭން އެބަ އޮވޭ ކޮންޓްރެކްޓެއް ކުރެވިފަ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަދި
އޭގެ އިތުރަށް ކައުންސިލުތަކާ އެކުގައި އަޅުގަނޑުމެން މި މަސައްކަތްކުރަނީ. ވެމްކޯގެ ބޯޑުން އެބަ އޮތް މި އަހަރުގެ
ޓާގެޓް، ބިޒްނަސް މޮޑެލް ޓާގެޓުގައި ފަސް ރަށެއްގައި ބަޔޯ ޑައިޖެސްޓަރ ސިސްޓަމު ގާއިމުކުރުމަށް އަޅުގަނޑަށް
މެނޭޖުމަންޓުން މެންޑޭޓު ހަވާލުކޮށްފައި އެބަ އޮތް. މީގެ ތެރޭގައި އަޅުގަނޑުމެން މީގައި ރޭވުން މި ހުރި ގޮތަކީ،
އަޅުގަނޑުމެންގެ އަމާޒަކީ އޭގެ ތެރެއިން ލިކުއިޑް ފާޓިލައިޒަރ އާއި ކޮމްޕޯސްޓާ އަދި ބަޔޯ ގޭސް ޖެނެރޭޓުކުރެވޭ
ކަހަލަ ތިން، ފަސް ރަށެއް މޮޑެލް ކުރެވޭ ރަށް ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެން ކައުންސިލުތަކާ ވާހަކަދައްކައިގެން މިއީ
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރެވިދާނެ ކަމެއްކަން ފުރަތަމަ ޕްރޫވް ކުރަން އެބަ ޖެހޭ. ބޯޑަށް ވެސް ޕްރޫވް ކޮށްދޭން
އަޅުގަނޑުމެން. އެހެންވީމާ، އަދި މި ސިސްޓަމް އެއްވެސް ރަށެއްގައި ޕްރެކްޓިސް ކުރެވިފައި ނެތީމަ އަޅުގަނޑުމެން
ޖެހޭނީ ފުރަތަމަ މި ދެންނެވިހެން މޮޑެލް ފައިވް އައިލެންޑްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެން މިކަން ކުރަން. ޓާގެޓްތަކެއް
ވެސް ކަނޑައެޅިފައި ހުރީ. އެހެންނަމަވެސް، މި ދެންނެވިހެން އަދި އެއީ ނިންމިފައި ހުރި ކަންކަން ނޫންވީމަ
އަޅުގަނޑަކަށް އެ ސްޕެސިފިކްކޮށް ދަންނަވާލެވޭކަށް ނެތް. އެ ހެންނަނަމަވެސް، ބޯޑުން އެބަ އޮތް ފަސް ރަށެއްގައި މި
ސިސްޓަމު ގާއިމުކޮށް މިކަން ކުރެވިދާނެ ކަމެއްކަން މެނޭޖުމަންޓަށް މެންޑޭޓްކޮށްފައި އެބަ އޮތޭ މިދިޔަ އަހަރު
ތެރޭގައި އެކަން ކޮށް މި ދެންނެވިހެން އެންމެ ރަނގަޅަށް ދަނޑުވެރި ފަސް ރަށެއްގައި މިކަން ކުރަން އިނގޭތޯ.
އެހެންވީމާ، އެހެންވީމާ، އެއީ އަޅުގަނޑުމެން މި އަހަރަށް ލެގަސީ ވޭސްޓްގެ އިތުރުން ކަނޑައެޅުފައި ހުރި
ޓާގެޓްތަކުގެ ތެރޭގައި ހުރި ކަމެއް. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ކެންދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު.
ކެންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ޙުސައިން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ. ބޯހިޔާވަހިކަން ދައުލަތުން. ކުޅިވަރު ދަނޑުތަކަށް ދައުލަތުން ޚަރަދުކުރަނީ. ސިޔާސީ
ޕާޓީތަކަށް ވެސް ދައުލަތުން ޚަރަދުކުރަނީ. އެކަނިވެރި މައިންނާއި ދުވަސްވީ މީހުންނާއި ނުކުޅެދުންތެރިކަން ހުންނަ
މީހުންނަށް ވެސް ދައުލަތުން ޚަރަދުކުރަނީ. ތަޢުލީމު ގްރޭޑް 1 އިން ފެށިގެން ޑިގްރީއަށް ދައުލަތުން. ޞިއްޙީ
ޚިދުމަތް ދައުލަތުން. ދަތުރުފަތުރާއި ފެނާއި ކަރަންޓު ދައުލަތުގެ ބޮޑު އަގެއް ސަބްސިޑީ ދީގެން. ހަނޑޫ، ހަކުރު،
ފުށް، ތެޔޮ ބޮޑު އަދަދެއްގެ ފައި ސާ ދައުލަތުން ޚަރަދުކޮށްގެން. ބޭސްފަރުވާ އެކުއެކީގައި ދައުލަތުން. އެންމެފަހުން
26

އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް ކްލައިމެޓް ޗޭންޖު ކޮމިޓީގެ 6 ވަނަ ބައްދަލުވުން 23 ފެބްރުވަރީ 2021
ގޮސް ބްރެކްފާސްޓް ވެސް ދައުލަތުން އިނގޭތޯ. ދެން މިހާރު ވެސް މި ޖެހެނީ 21 ވަނަ ޤަރުނުގައި މުޅި ދުނިޔެއަށް
ދިމާވާ އެންމެ ބޮޑު މައްސަލަ އެއީ ތިމާވެށީގެ މައްސަލަ. އެއާއި ގުޅުން ހުރި ހަމަގައިމު ވެސް ރާއްޖޭގެ މީގައި
އަޅުގަނޑުމެން ޑީލްކުރަންޖެހޭ އެންމެ ބޮޑު މައްސަލައަކީ ރާއްޖޭގެ ކުނީގެ މައްސަލަ. އަޅުގަނޑަށް އަޑުއިވިގެން މި
ދިޔައީ އެންމެ މުހިންމު މަސައްކަތަށް ބޭނުންވާ ފަންޑު ލިބުމުގައި ދަތިކަން އެބަ ހުރި. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ހިތަށް
މި އަރަނީ އަސްލު އިސްކަންދޭ ތަރުތީބުގައި މައްސަލަ އެބަ އުޅެއްނޫންތޯއޭ. އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު ދެއްކި ވާހަކައަށް
އަޅުގަނޑު އަދިވެސް ހަމަ ފެންނަނީ ހަމަ އަންނަ ކުރިއަށް އޮތް ދެ އަހަރެއް، ތިން އަހަރެއް ތެރޭގައި ވެސް ހަމަ
ރަށެއްގައި އުފެދޭ ކުނި އުފެދުނީމަ މައި ސަރުކާރަށް ގުޅާލީމަ މައި ސަރުކާރުން ގޮސް އެ އެއްޗެހިތައް މޫވްކޮށްގެން
ގޮސް އަޅައިގެން އަންނަންޖެހޭ ކަހަލަ ގޮތަކަށް މި ސިފަވަނީ. ކޮންއިރަކުންތޯ މި މައްސަލަ، އެ ރަށެއްގައި އުފެދޭ
ކުންޏަށް އެ ރަށެއްގެ މީހުން ޒިންމާ ކުރުވައިގެން ނުވަތަ ކައުންސިލު މެދުވެރިކޮށްގެން މާލޭ ސަރުކާރަށް މައި
ސަރުކާރާ ނުބައްސާ މިކަން ކުރެވޭނެ ދުވަހެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެންނާނީ ކޮން ދުވަހަކުން، ކޮންއިރަކުންތޯ އެއީ
އަޅުގަނޑުގެ ހިތުގައި އުފެދޭ ސުވާލަކީ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިނިސްޓަރ ކަންނޭނގެ ދެން އެއަށް އެއްޗެއް ވިދާޅުވާނީ.
މިނިސްޓަރ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް، ޑރ.ޙުސައިން ރަޝީދު ޙަސަން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަސްލު މެންބަރު ތި ކުރެއްވި، އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ކުރެއްވި ސުވާލަށް ޖަވާބު ދޭނީ އެ ދުވަސް އަސްލު
އަންނަންވިތާ ކިތަންމެ ދުވަހެއް އިނގޭތޯ. އަޅުގަނޑުމެން ކަންކަން ތަރުތީބުކުރަން މި ޖެހެނީ ތި ވިދާޅުވި މަގަށް
ދާން. އަސްލުގައި ރަށްރަށުގައި އުފެދޭ ކުނީގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު މަސައްކަތް މި ކުރަނީ ބަޔޯ
ޑިގްރޭޑަބަލް ހުރިހާ ކުންޏެއް އެ ރަށެއްގެ މެނޭޖުކުރަން. އެ ރަށެއްގެ ނިއުޓްރިއަންސް އާއި އެ ކަންކަން ބެލެންސްކޮށް
ހިފެހެއްޓުމަށް ޓަކައި ވެސް މުހިންމު ކަމެއް އެއީ. ދެން އެ ރަށުން ގެންނަން މި ޖެހެނީ ކޮންމެހެން އަންދަންޖެހޭނެ
އެއްޗެހިތައް. އެހެންވީމާ، ކޮންމެ ރަށަކަށް އިންސެނިރޭޓަރެއް ނޫނީ އަންދާ ނިޒާމެއް ދީގެން އެކަން ކުރުމަކީ ވަރަށް
އިންއެފިޝެންޓް ކަމަކަށްވާތީ އޭޕގެ އިކޮނޮމީސް އޮފް ސްކޭލް ހިފެހެއްޓުމަށް ޓަކައި ވަކި ދުވަސްތަކެއްގައި
އެއްޗެހިތައް ރަށުން ބޭރަށް ގެންގޮސް ރިސައިކަލްކުރުން. ކުނީގެ ހިމެނޭ އަސާސީ ތިން މަފްހޫމަކީ މި ރެޑިއުސް،
ރިޔޫސް، ރިސައިކަލް. އެހެންވީމާ، ކުނި މަދުކުރުމަށް ޓަކައި އުފެދޭ މިންވަރު މަދުކުރުމަށް އަޅުގަނޑުމެން
27

އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް ކްލައިމެޓް ޗޭންޖު ކޮމިޓީގެ 6 ވަނަ ބައްދަލުވުން 23 ފެބްރުވަރީ 2021
މަސައްކަތްކުރަންޖެހޭ ރަށު ފެންވަރުގައި. އަދި އޭގެ ތެރޭގައި ކުނީގެ ގޮތުގައި އެއްބަޔަކު އުކާލާ އެއްޗެހީގެ ތެރެއިން
ރީޔޫސްކުރެވޭ އެއްޗެހި ރަށުގައި ޔޫސްކުރަން ވެސް މަސައްކަތްކުރަން އެބަ ޖެހޭ. ދެން އާޚިރުގައި ރިސައިކަލް
ކުރެވޭނެ އެއްޗެއް ރިސައިކަލްކުރަން އެބަ ޖެހޭ. ދެން ރަށްރަށުގެ ކައުންސިލު މިހާރު ވެސް މެދުވެރިކޮށް މި
މޮޑެލްގައި ރީޖަނަލް ފެސިލިޓީޒަށް ގެންދެވޭ އެއްޗެހިތައް މި ބުނީ ކައުންސިލާއި އެ ކުންފުންޏަކާ ދޭތެރޭގައި ވެވޭ
އެއްބަސްވުމެއްގެ ދަށުން މި ގެންދެވެނީ އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، އެ ރަށެއްގައި ކުނި އެންދުން އެއީ އެހާ ރަނގަޅު
ކަމަކަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޤަބޫލު ނުކުރެވޭތީ އެ ކަހަލަ ސެންޓަރަކަށް ގެންގޮސް ޚާއްޞަ ފެސިލިޓީޒެއްގައި އެކަން
ކުރަން ރާވާފައި މި އޮތީ. ދެން އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު ޢަމަލުކުރަން ފަށާ އިޖުރާއަތްތަކުގެ ދަށުން ރަށު
ކައުންސިލުތަކަށް މިހާރަށްވުރެ އިތުރު ތަނަވަސްކަން ލިބުނީމަ އެ މީހުން އަމިއްލައަށް އެ ކަންކަން ކުރުމުގެ
ގާބިލުކަން އިތުރުވާނެ. މިނިސްޓްރީން ގެންގުޅޭ އެންމެ ބޮޑު އެ ސިޔާސަތަކީ ރަށްރަށު ކައުންސިލަށް މި ބޭނުންވާ
ޚިދުމަތްތައް ފޯރުކޮށްދިނުމަށް އެ މީހުން ބާރުވެރިކުރުވުން. އެ މީހުންނަށް އިކުއިޕްމަންޓާއި ސާމާނާއި އެއްޗެހި
ހޯދައިދިނުން އިނގޭތޯ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ. އަޅުގަނޑު ދެން އިތުރު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކު ފުރުޞަތަށް އެދިވަޑައިގެންފައި ނެތުމާއެކުގައި
ބައްދަލުވުން ނިންމާލަނީ މި. އެހެންނަމަވެސް، ނިންމާލުމުގެ ކުރިން ވެމްކޯއަށް އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވޭ.
މިހާރު ތި ކުރިއަށް ގެންދަވާ 20 ރަށުގެ ޕްރޮގްރާމްގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑަށް ވިސްނުނު ގޮތުގައި ރޯދައިގެ ކުރިން
ދެން ހައެއްކަ ރަށް ގިނަވެގެން ނިންމާލެވޭނެ. ކީއްވެގެންތޯ މި ސްޕީޑް މިއަށްވުރެ ހަލުއި ނުވަނީ؟ ދެގުނަ ނުކުރެވެނީ
ނޫނީ ތިންގުނަ ނުކުރެވެނީ؟ މަލްޓިޕްލް ސައިޓްތަކުގައި ކީއްވެތޯ ތި ބޭފުޅުންނަށް މަސައްކަތްކުރެވޭނެ ގޮތް
ތަނަވަސްނުވަނީ؟ އެ އަޅުގަނޑު ސާފުކޮށްލަން ބޭނުންވާ ކަމެއް ކަމަށް ފެންނަނީ.
ޕާޓް 7.25 5 ވޭސްޓް މެނޭޖުމަންޓް ކޯޕަރޭޝަން ... ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކު ރިއްޔާ އިނގޭތޯ އިއްޒަތްތެރި މުޤައްރިރު. މީގައި ސްޕީޑަށް ވަރަށް ބޮޑު ގޮންޖެހުންތަކެއް
ދިމާވޭ. އަޅުގަނޑުމެން މި ޕްރޮގްރާމް ރޭވިއިރުގައި މި ކޮވިޑުގެ ހާލަތު ވަރަށް ބޮޑަށް ލުއިކޮށް އޮތީ.
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ އޮންނަ އުސޫލުގެ ތެރެއިން ވަރަށް ފާސްޓްކޮށް ގެންދެވޭ. އެހެންނަމަވެސް، އަދިވެސް
ފުވައްމުލަކަށް ފޮނުވި މީހުން ވެސް ކަރަންޓީނުގައި ބައިތިއްވަން ޖެހިގެން މި އުޅެނީ. މި ކަހަލަ ދަތިތައް ވަރަށް ބޮޑު
28

އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް ކްލައިމެޓް ޗޭންޖު ކޮމިޓީގެ 6 ވަނަ ބައްދަލުވުން 23 ފެބްރުވަރީ 2021
އިނގޭތޯ އިއްޒަތްތެރި މުޤައްރިރު. އެހެންވީމާ، ސްޕީޑް އަޅުގަނޑުމެން ވީހާ ވެސް ބޮޑަކަށް އަވަސްކުރަން ވަރަށް
ބޮޑަށް އަޅުގަނޑަށް އިނގޭ ރައްޔިތުންގެ ވަރަށް ބޮޑު ކަންބޮޑުވުމަކަށް ކަންކަން ހުރި މިންވަރު. ވަރަށް ބޮޑަށް
ކޯޑިނޭޓް ކޮށްގެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ރަށަކަށް މި ވެސްލް ވެސް މި ފޮނުވެނީ. އެއާއެކުގައި ނަމަވެސް އަޅުގަނޑުމެން
މި ޗެލެންޖު އަޅުގަނޑުމެން ގާއިމުކޮށްފައި މި އިންނަނީ. ދެން އަޅުގަނޑުމެންގެ އުއްމީދަކީ އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ
އަޅުގަނޑުމެން ކުރިން އަމާޒުކުރިވަރަށްވުރެ 6 މަސް ދުވަހަށްވުރެ ކުރިން ބައެއް ދިމަދިމާ ނިންމޭނެ ކަމަށް.
މިސާލަކަށް ހދ.ކުޅުދުއްފުށި އަޅުގަނޑުމެން އެންމެ ބޮޑު ތަން ކަމަށް ވިސްނައިގެން، ހަތް މަސް ދުވަސް ތެރޭ
ޓާގެޓްކޮށްގެން އަޅުގަނޑުމެން މަސައްކަތް ފެށީ. އެހެންނަމަވެސް، އެ އަންދާޒާ އަޅުގަނޑަށް މިހާރު ޤަބޫލުކުރެވެނީ
ގާތްގަނޑަކަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް 20 ޕަސެންޓުވަރު އެ ޓާގެޓުގެ ކުރިއަށް ނިންމޭނެ ކަމަށް. ހަމަ އެގޮތަށް
ފުވައްމުލަކު ތަންކޮޅެއް މި ދެންނެވީ މޮނިޓަރިންގގެ ހާލަތުގައި އޮތީމަ ތަންކޮޅެއް ސްލޯކޮށް މި ދަނީ.
އެހެންނަމަވެސް، މި ވަގުތު އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ގދ.ތިނަދޫ އެ އޮތީ އޭގެން މޮނިޓަރިންގއިން ނެއްޓިފަ. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަނޑުމެން ކޮންމެ ދެތަނެއް ފޮނުވާ ސެޓެއް އެ ތަނެއްގައި ހުންނަ އެއްޗެއް ފުރާނާ ނިންމާފައި ދެން ހުރި
ރަށަކަށް ޝިފްޓް ކުރަމުން އަޅުގަނޑުމެން ދާނީ. އެހެންވީމާ، ޕެރަރަލްކޮށް އަޅުގަނޑުމެން މި ސަރުކާރަށް ހުށަހެޅި
ޕްރޮޕޯސަލްގައި އޮތީ ތިން ތަނެއްގައި މަސައްކަތްކުރާ ކަން. އެހެންނަމަވެސް، ހަ ތަނަކަށް އަޅުގަނޑުމެން ބަދަލު
ކުރަން މި ޖެހުނީ މި ދެންނެވި ޓާގެޓަށް އަޅުގަނޑުމެން ގެންދިއުމަށް ޓަކައި. ކޮވިޑުގެ މި ސިޓުއޭޝަން އޮތީމަ ހަ
އޭރިއާއެއްގައި އަޅުގަނޑުމެން ޕެރަރަލްކޮށް މަސައްކަތްކުރަން އަޅުގަނޑުމެން ފަށައިގެން ކުރިއަށް މި ގެންދަނީ.
އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެން މި އުއްމީދުކުރާ ވަރަށްވުރެ އަވަހަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ގެންދެވޭނެ. ހުކުރެއް،
ހޮނިހިރެއް ނުބަލާ އަޅުގަނޑުމެން އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މަސައްކަތްކުރަމުން މި ދަނީ. ތި ބޭފުޅުން ރޯދަ މަހުގައި ވެސް
އަޅުގަނޑުމެން އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މަސައްކަތް ކުރިއަށް ގެންދާނަން. އެހެންވީމާ، އުއްމީދަކީ މި ދެންނެވި ހަތް މަސް
ދުވަހުގެ ކުރިން ވެސް ނިންމާފައި ދެން ހުރި ރަށްތަކަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދެވޭނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން. މި
މަސައްކަތް އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެން ދެން ނުއެއް ހުއްޓާނަން ހުރިހާ ދިމާލެއްގައި ހުރި މި މައްސަލަތައް
ޙައްލުކޮށްފައި ނޫނިއްޔާ އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މުޤައްރިރު. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ ތި ދެއްވި ޔަޤީންކަމަށް ޓަކައި އިނގޭތޯ. ނިންމާލުމުގެ ކުރިން މިނިސްޓަރ ކުޑަ އެއްޗެއް
ވިދާޅުވާން ބޭނުންފުޅުވާތީ އެ ފުރުޞަތު އަޅުގަނޑު އަރުވަން.
29

އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް ކްލައިމެޓް ޗޭންޖު ކޮމިޓީގެ 6 ވަނަ ބައްދަލުވުން 23 ފެބްރުވަރީ 2021
މިނިސްޓަރ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް، ޑރ.ޙުސައިން ރަޝީދު ޙަސަން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު ހަމަ ތި ބޭފުޅުންނަށް ޝުކުރު އަދާކުރަން ރާއްޖޭގެ ކުނީގެ މައްސަލައަށް އެހާ ބޮޑު ޝައުޤުވެރިކަމެއް
ބަހައްޓަވައިގެން އެ ކަންތައް ގާތުން ބައްލަވާތީ. ދެން އެއާއި އެއްކޮށް އަޅުގަނޑުމެން މި ކުރާ މަސައްކަތް ތި
ބޭފުޅުންނަށް އަމިއްލަ ލޮލުން ދެކެވަޑައިގަތުމަކީ ވެސް މުހިންމު ކަމެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން ޤަބޫލުކުރާތީ އަޅުގަނޑު
ތި ބޭފުޅުންނަށް ދަޢުވަތު ދޭން ގަސްދުކުރަން، ރަސްމީކޮށް ސިޓީ ފޮނުވާނަން އަޅުގަނޑުމެންނާ އެއްކޮށް ތިލަފުއްޓަށް
ވަޑައިގަންނަވަން.ތިލަފުށީގައި މި އަންނަމުންދާ ބަދަލަކީ ކޮބައިތޯ ބަލަން. އަދި އެއާއި އެއްކޮށް ރ.ވަންދޫއަކީ މި
ދެންނެވިހެން އަޅުގަނޑުމެން ދޭތެރެދޭތެރެއިން އަޅުގަނޑމެން ވާހަކަ ދައްކާ ރަށެއްވީމަ އެ ރަށުގެ ކަންތައް ހުރި ގޮތް
ބަލާލަން އަޅުގަނޑުމެން ދަޢުވަތު އަރުވާނަން ތި ބޭފުޅުންނަށް. އެހެންވީމާ، ތި ބޭފުޅުންނާ ވާހަކަދައްކައިގެން ތި
ބޭފުޅުންނަށް ފަސޭހަފުޅު ދުވަހެއްގައި ދެވޭނެ އިންތިޒާމުތައް އަޅުގަނޑުމެން އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ހަމަޖައްސާނަން. ހަމަ
އަދިވެސް އެއްފަހަރު މި ކަހަލަ ބައްދަލުވުމެއް ބާއްވައިދެއްވާ މި މައްސަލަ ރައްޔިތުންގެ ސަމާލުކަމަށް ގެންނަވާ،
މިކަމާމެދު ވާހަކަދެކެވޭނެ ގޮތް ހައްދަވައިދެއްވީތީ ޝުކުރު އަދާކުރަން. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ ހުރިހާ ބޭފުޅުން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ މިނިސްޓަރ. ތި އެރުވި ދަޢުވަތަށް ކޮމިޓީގެ މެންބަރުންގެ ނަމުގައި ވަރަށް ބޮޑަށް
ޝުކުރު ދަންނަވަން. ދެން އަޅުގަނޑު މެންބަރުންނާއި މަޝްވަރާކޮށްލާފައި މީގެ ކުރިއަށްދެވޭނެ ދުވަހަކާއި ވަގުތެއް
ދަންނަވާނަން އިނގޭތޯ. ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަށް، ހުރިހާ މުއައްސަސާތަކަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ ކޮމިޓީގެ މެންބަރުންގެ
ނަމުގައި އަޅުގަނޑުގެ ފަރާތުން ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރު ދަންނަވަން އިނގޭތޯ. ވައްސަލާމްޢަލައިކުމް.
____
30